

SÖZCÜKTE ANLAM

Çok Anlamlılık, Gerçek ve Mecaz Anlamlı Sözcükler, Terim Anlamlı Sözcükler

MEB ÖĞRENME ÇIKTILARI

T.D.5.19. Üzerinde çalışılan söz varlığı unsurlarıyla ilgili (eş ve yakın anlamlı kelime, zıt anlamlı ve eş sesli kelime, çağrıştırdığı kelime; atasözü, deyim, kalıp söz, terim, ikileme, pekiştirme vb.) kelimeleri tespit edip aralarındaki anlam ilişkilerini ortaya koyar.

SÖZCÜKTE ANLAM

ÇOK ANLAMLIK

- Dilin anlamlı ve görevli en küçük parçasına **sözcük (ke-lime)** denir. Sözcükler kullanıldığı cümleye göre anlam kazanır.
- Örneğin “**uçmak**” sözcüğü,
 - “Yıkanınca gömleğimin rengi **uçmuş.**” cümlesinde “**rengi solmak**”,
 - “Rüzgârdan, boş kovalar sağa sola **uçtu.**” cümlesinde “**yerinden ayrıлып uzağa gitmek**”,
 - “Dayımın yeni arabası yolda âdeta **uçuyor.**” cümlesinde “**çok hızlı gitmek**”,
 - “Bu akşam İstanbul’a **uçuyorum.**” cümlesinde “**hava yolu ile gitmek**”,
 - “Yüzünde çocukça ifadeler **uçuyor.**” cümlesinde “**be-lirmek**” anlamıyla kullanılmıştır.

Gölün üzerinde leylekler uçuyor.

VIPUYARI

- Çok anlamlılık özelliği her sözcük için geçerli değildir. Örneğin “Asmanın taze veya kuru olarak yenilen ve salkım durumunda bulunan meyvesi” anlamına gelen “üzüm” sözcüğü başka bir anlamda kullanılmaz.

VIPNOT

- Bir sözcüğün hangi anlamda kullanıldığını anlamak için cümlelerin tamamının dikkatli bir şekilde okunması gerekir. Örneğin “**yanmak**” sözcüğü “Ocaktaki odun **yan**-dı.” cümlesinde “ateş durumuna geçmek, tutuşmak”, “Biberden **ağzım** **yandı**.” cümlesinde ise “yanık acısına benzer bir acı duymak” anlamında kullanılmıştır.

Soru | 1

- Burada neler döndüğünü anlamak biraz vakit alacak.
- Ertesi gün aynı yoldan tekrar Bodrum'a döndük.
- Yönetmen bana dönüp ne yapmam gerektiğini söyledi.

“Dönmek” sözcüğü bu cümlelerde aşağıdaki anlamlarından hangisiyle kullanılmamıştır?

- A) Geri gelmek, geri gitmek
B) Yönelmek
C) Hatırlamak
D) Hileyle, gizlice yapılmak

MEB ÖRNEK SORU

Cözüm

Etkinlik - 1

Eşleştirme

Aşağıda “çıkamak” sözcüğünün bazı anlamları ve bu anlamları taşıyan cümleler verilmiştir. “Çıkamak” sözcüğünü cümlelerde kazandığı anlamlarla eşleştiriniz.

1	Yeni evimizden çıkıp eski evimize taşındık.	Eksilmek	a
2	Dörtten iki çıkarsa iki kalır.	Bitmek, büyümek, sürmek	b
3	Bebeğin patiği ayağından çıktı.	Bulunduğu yeri bırakıp baş- ka yere geçmek	c
4	Uzun, dik merdivenli bir yokuşu çıktık.	Sıyrılmak, ayrılmak	d
5	Ekinler çıkmaya başladı.	Bir şeyin yukarısına doğru yürümek	e

Etkinlik - 2

Doğru [D] - Yanlış [Y]

Aşağıda verilen bilgileri doğru ise (D), yanlış ise (Y) olarak işaretleyiniz.

1		“Saymak” sözcüğü “Bunu saymam, yarın da beklerim.” cümlesinde “geçer tutmak” anlamında kullanılmıştır.
2		“Dokunmak” sözcüğü “Bu hava bana dokundu.” cümlesinde “hafifçe değmek” anlamında kullanılmıştır.
3		“Kesmek” sözcüğü “Ağaçları kesti.”, “Tırnaklarını kesti.” cümlelerinde farklı anlamlarda kullanılmıştır.
4		“Düşmek” sözcüğü “Yorgun düşmüş.”, “Zayıf düştü.” cümlelerinde aynı anlamda kullanılmıştır.
5		“Açmak” sözcüğü “Usta, su borusunu açtı.” cümlesinde “engeli kaldırmak” anlamında kullanılmıştır.

GERÇEK VE MECAZ ANLAMLI SÖZCÜKLER

GERÇEK (TEMEL) ANLAM

- Bir sözcüğün herkesçe bilinen ilk ve en yaygın anlamına **gerçek anlam** denir. Sözcüğün gerçek anlamı sözlükte ilk sırada verilir.

ÖRNEKLER

- Yörenin meşhur kebabını **tattık**. (Bir şeyden az miktarda yemek veya içmek)
- Basketbol oynarken gömüğümün düğmesi **koptu**. (Yerinden ayrılmak)
- Köyün girişinde derin bir çukur **vardı**. (Dibi yüzeyinden veya ağzından uzak olan)
- Fırtına çıkınca gemiyi iskeleye **bağladık**. (Bir şeyi bir yere veya bir şeye tutturmak)
- **Acı** kahvesini yudumluyordu. (Tadı bu nitelikte olan)
- Sabahleyin gökyüzü **parlak**, ufuk açıldı. (Temiz ve ışıklı)

Yanan ağaçların yerine yenilerini diktik. (Gerçek)

MECAZ ANLAM

- Bir sözcüğün herhangi bir ilgi gözetilmeden gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak kazandığı yeni anlama **mecaz anlam** denir.

ÖRNEKLER

- İhtiyar adam yaşamın her acısını **tatmış**. (Duymak, hissetmek)
- On beş yaşında ailesinden **kopmuştu**. (Bütün ilişkileri kesilip büsbütün ayrılmak veya uzaklaşmak)
- Geziye beni çağırmadığı için **derin** bir utanç duyuyor. (İçten gelen)
- Böyle davranmanız beni size **bağladı**. (Gönlünü kazanmak)
- **Acı** poyraz kuvvetle esiyor, uzaktan kurt ulumaları geliyordu. (Keskin, şiddetli)
- Birinci İnönü Harbi'ni **parlak** bir zaferle kazandık. (Göze çarpacak kadar başarılı)

Oyun oynarken her zaman önce ben yanarım. (Mecaz)

VİPNOT

- Sözcüğün temel (ilk) anlamına bağlı kalınarak benzetme yoluyla oluşturulan anlama yan anlam denir. Örneğin "kol" sözcüğü "Kolumu kapıya çarptım." cümlesinde temel; "Kapının kolu kırılmış." cümlesinde yan anlamıyla kullanılmıştır.

VİP

5. Sınıf

VİPUYARI

- Bir sözcüğün birden çok mecaz anlamı olabilir.
 - Yeni öğretmenimiz, **tatlı** ve şakacıydı.
 - Yavru kediler çok **tatlıydı**.
 - Bebek çok **tatlı** bakıyordu.

Soru | 2

Bir sözcüğün akla gelen ilk anlamına “gerçek anlam”, gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak kazandığı yeni anlama “mecaz anlam” denir.

Buna göre,

Türk dili ve edebiyatının anıt eserlerinden biri olan Kutadgu Bilig, Yusuf Has Hacıp tarafından yazılmıştır. Eserde adalet, akıl,
I II III
mutluluk ve devleti temsil eden dört kahramanın çevresinde gelişen olaylar anlatılarak devrin hükümdarına öğütler verilmiştir.
IV

metninde numaralanmış sözcüklerden hangisi mecaz anlamda kullanılmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV

MEB ÖRNEK SORU

Cözüm

Etkinlik - 3

Boşluk Doldurma

Aşağıda verilen sözcükleri gerçek ve mecaz anlamlı olacak şekilde cümle içinde kullanınız.

The diagram illustrates the relationship between four Turkish verbs and their literal and metaphorical meanings. Each verb is shown in an orange box on the left, which branches into two paths: a blue box for 'Gerçek Anlam' (Real Meaning) and a green box for 'Mecaz Anlam' (Metaphorical Meaning). The paths are connected by a grey bracket-like line. The background is white, and the boxes are connected by a light grey line.

Word	Gerçek Anlam (Real Meaning)	Mecaz Anlam (Metaphorical Meaning)
İnce	Thin	Delicate, subtle
Çatlak	Crack	Disagreement, rift
Taşmak	To overflow	To be angry, to burst out
Erimek	To melt	To disappear, to fade away

Tarihî kale bir tepenin üzerine yapılmıştı. (Tarih terimi)

Açık Uçlu - 1

Aşağıda cümlelerde bulunan altı çizili terim anlamlı sözcüklerin ait oldukları alanları karşlarına yazınız.

1.	Hakem maçın 5. dakikasında <u>penaltı</u> verdi.		
2.	Davaya bakan <u>hâkim</u> henüz mahkemeye gelmedi.		
3.	<u>Kemanımın</u> akordu bozulmuş.		
4.	Öğretmen <u>dairenin</u> alanıyla ilgili bir soru sordu.		
5.	Yaptırmak kelimesinde <u>kök</u> , “yap-” bölümüdür.		
6.	Doktor kırılan diişime <u>köprü</u> yapacaktı.		

Etkinlik - 4

Eşleştirme

Aşağıdaki cümlelerde bulunan altı çizili sözcükleri gerçek, mecaz ve terim olmalarına göre işaretleyiniz.

	Cümleler	Gerçek	Mecaz	Terim
1.	<u>Soğuk</u> bir sonbahar günü okula giderken buldum bu kedi.			
2.	Çocuklara karşı <u>katı</u> yürekli olmak en büyük yanlıştır.			
3.	Ünlü oyuncu tehlikeli sahnelerde <u>dublör</u> kullanıyormuş.			
4.	Böyle <u>şığ</u> düşünceli bir insan şirkete müdür olamaz.			
5.	Bazen bir <u>beyit</u> üzerinde günlerce uğraştığım olurdu.			
6.	Sepetteki <u>ekşi</u> elmalardan yalnızca bir tane yedim.			
7.	Rıhtıma kurumak üzere <u>yelkenler</u> serilmişti.			
8.	Sana bu <u>karanlık</u> işlerin hesabını sorarlar.			

Çok Anlamlılık, Gerçek ve Mecaz Anlamlı Sözcükler, Terim Anlamlı Sözcükler

1. Balinalar ve köpek balıkları suda yaşar. 1
- Mine Hanım emekli olduğundan beri köyde yaşıyor. 2
- Dedemin anıları bu konakta hep yaşayacak. 3
- Balkan Savaşı'nın bütün acılarını yaşamış bir ailenin kızıydı. 4
- a Sürmek, devam etmek
- b Varlığını sürdürmek
- c Oturmak, eğlenmek
- Yukarıda "yaşamak" sözcüğünün kullanıldığı cümlelerle bu cümlelerde kazandığı anlamlar eşleştirilirse hangi cümle dışarıda kalır?
- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

2. Bir sözcüğün gerçek anlamından uzaklaşarak kazandığı yeni anlama mecaz anlam denir.
Buna göre,

Sinan

Evimiz yüksekten avluya açılmış iki pencereden aydınlık alıyordu.

Hasan

Kasabanın bu tarafındaki bölgede nüfus yoğundur.

Ersin

Başımın üstünde gezen sineği elimin tersiyle kovaladım.

Ozan

Bizden önceki kiracının eskilerini çatı arasına kaldırdım.

yukarıdaki kişilerden hangisinin cümlesindeki altı çizili sözcük mecaz anlamlıdır?

- A) Sinan B) Hasan C) Ersin D) Ozan

3. Bir bilim, sanat, meslek dalıyla veya bir konuyla ilgili özel ve belirli bir kavramı karşılayan sözcüklere terim anlamlı sözcük denir.

Bu açıklamaya göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde terim anlamı bir sözcük yoktur?

A)

B)

C)

D)

4. Kitap, en büyük hazinedir. Çünkü bir kitap satın aldığımızda yalnızca yarım kilo kâğıt, mürekkep ve tutkal satın almış olmayız; tamamiyle yeni bir yaşamı da almış oluruz. Bu nedenle bilgi ve heyecan dolu bir kitabı, Karun'un hazinelerine bile değişmem. Benim kitaplığım aynı zamanda hazine sandığımdır. Aklımı ve kalbimi bu sandıktaki mücevherlerle doldurur, her kitapta bambaşka hayallere koşarım.

Aşağıdakilerin hangisi bu metindeki altı çizili sözcüklerden herhangi birinin anlamı değildir?

- A) Varlığı veya bazı yönleri açığa vurulmak istenmeyen, gizli kalan, gizli tutulan şey
- B) Zihinde tasarlanan, canlandırılan ve gerçekleşmesi özlenen şey
- C) Doğumla ölüm arasında yaşanan süre
- D) Öğrenme, araştırma veya gözlem yolu ile elde edilen gerçek

Açık Uçlu - 1

Aşağıdaki cümlelerde bulunan altı çizili sözcüklerin eş anlamlılarını karşlarına yazınız.

I.

Haziran ayında yapılacak olan sınava hazırlanmaya başladım.

II.

Kargalar şehirde yaşamaya uyum sağlamış kuşlardır.

III.

Boş zamanlarımda tabiatta gezintiye çıkarım.

IV.

Gaziantep'in ünlü baklavasını çok severim.

V.

Yaş çimenlerin üzerine oturunca pantolonum ıslandı.

Etkinlik - 1

Doğru [✓] - Yanlış [✗]

Aşağıda verilen bilgiler doğru ise (✓), yanlış ise (✗) olarak işaretleyiniz.

1.

"Bu tarla yoksul bir köylününmüş." cümlesindeki "yoksul" sözcüğünün eş anlamlısı "fakir" sözcüğüdür.

☐

2.

"Bu önerinizi değerlendireceğim." cümlesindeki "öneri" sözcüğünün yerine "teklif" sözcüğü kullanılamaz.

☐

3.

"Suya girmeden derin nefes al." cümlesinde geçen "nefes" sözcüğünün eş anlamlısı "hava" sözcüğüdür.

☐

4.

"Yeni işinde kısa sürede tecrübe kazandı." cümlesindeki "tecrübe" sözcüğü eş anlamlıdır.

☐

5.

"Mirastan benim payıma ev düştü." cümlesinde geçen "pay" sözcüğünün eş anlamlısı yoktur.

☐

3 | Türkçe

Açık Uçlu - 2

Aşağıdaki cümlelerde bulunan altı çizili sözcüklerin zıt anlamlılarını karşılarına yazınız.

I.

Bu sınıftaki öğrencilerin hepsi çok çalışkan.

II.

Ormandaki ceviz ağaçları doğal yollarla yetişmiş.

III.

Hafta sonu evdeki fazla eşyaları yazlığa götüreceğim.

IV.

Köyün yeni okulu törenle hizmete açıldı.

V.

Balkondaki kuru çamaşırları topladım.

Etkinlik - 2

Eşleştirme

Aşağıdaki cümlelerde bulunan altı çizili sözcüklerle zıt anlamlılarını eşleştiriniz.

Kimse sınavdan bu kadar iyi not alacağını tahmin etmiyordu.

1.

Bugün marketlerde büyük indirimler var, kaçırmayalım.

2.

Pazardaki körpe salatalıklardan iki kilo aldım.

3.

Sınavda önce kolay soruları yapmalısın.

4.

Bu yıl yağmur yağmazsa kıtlık olur diyorlar.

5.

Domates fidelerini seyrek dikelim ki birbirlerine değmesin.

6.

Fırından aldığım bayat ekmekleri sokaktaki köpeklere verdim.

7.

a.

Kart

b.

Bolluk

c.

Sık

d.

Kötü

e.

Taze

f.

Zor

g.

Zam

5

Açık Uçlu - 3

Aşağıdaki sözcükleri eş sesli olacak şekilde cümle içinde kullanınız.

1	Bağ:	
	Bağ:	
2	Düş:	
	Düş:	
3	Geç:	
	Geç:	
4	Pas:	
	Pas:	

Etkinlik - 3

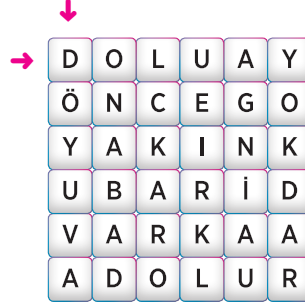
Doğru [D] - Yanlış [Y]

Aşağıda verilen bilgilerden doğru olanlara D, yanlış olanlara Y yazınız.

1.	"Sokak hayvanlarını bir <u>kap</u> yemek vererek mutlu edebiliriz." cümlesindeki altı çizili sözcük eş seslidir.	
2.	"Yemekten sonra ikişer kat battaniye alıp evin üst katında uyuduk." cümlesindeki "kat" sözcükleri birbiriyle eş seslidir.	
3.	" <u>G</u> üllerin yanındaki havuzda birkaç tane <u>kaz yü</u> züyordu." cümlesindeki altı çizili sözcüklerin tamamı eş seslidir.	
4.	"Girdiğimiz mağarada <u>soluk</u> alıp vermekte zorlanıyorduk." cümlesindeki altı çizili sözcük eş sesli değildir.	

1. Anlam bakımından birbirinin tersi olan, birbiriyle anlamca çelişen sözcüklere karşıt (zıt) anlamlı sözcükler denir.

Buna göre,

aşağıdaki cümlelerde bulunan altı çizili sözcüklerden hangisinin zıt anlamlısı yukarıdaki bulmacada yoktur?

- A) Sevdığım ağaç, bir geniş bostan duvarının dış tarafında idi.
B) Köyün meydanında eski bir su değirmeni vardı.
C) Az önce uzaktan bir tavuk sesi duydum.
D) Biraz daha ileri giderseniz göle ulaşacaksınız.

2. Yazılışları aynı, anlamları farklı olan sözcüklere eş sesli (sesteş) sözcük denir. Örneğin “yan” sözcüğü hem “bir şeyin ön, arka, alt ve üst dışında kalan bölümü” hem de “yanmak” anlamında kullanılmaktadır.

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde bulunan altı çizili sözcük eş seslidir?

A)

B)

C)

D)

3. Soldan Sağa:

	A	B	C	D	E	F
I.						
II.						
III.						
IV.						

CÜMLELER

- I. Ne zaman yel esmeye başlasa çatıdan tıkırtılar geliyor.
 II. Öğretmenimiz küs çocukları barıştırdı.
 III. Kitapçıda tercüme eserler de satılıyor.
 IV. Yeni giysimi sana göstermek için sabırsızlanıyorum.

Numaralanmış cümlelerdeki altı çizili sözcüklerin eş anlamlılarını bulunuz ve yukarıdaki bulmacaya yerleştiriniz.

Buna göre bulmacanın D sütununda yer alan harfler aşağıdakilerden hangisidir?

A)

G
G
E
i

B)

Z
G
i
i

C)

G
G
i
i

D)

G
R
i
i

4. Öğle güneşi, Neşeli Hayvanlar Ormanı'nı cayır cayır yakmaktaydı. Öyle bir sıcak vardı ki pınarın suyu bile terliyordu. Ağaçlar serinlemek için yapraklarını yelpaze gibi kullanıyor, çoğu hayvansa buldukları iyi gölgeliklerde miskince uyukluyordu. O saatlerde orman, yaz sıcaklığının yüze alevli alevli çarpan rüzgârının boğucu müziği dışında, genellikle sessizdi. Bugün ormandaki sıcaklık dünkünden daha da kötüydü.

Bu metindeki sözcüklerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Metinde geçen "pınar" sözcüğünün eş anlamlısı "kaynak"tır.
 B) Metinde "üzgün" sözcüğünün eş anlamlısına yer verilmiştir.
 C) "Var, yaz, yüz" sözcükleri eş seslidir.
 D) Zıt anlamlı sözcükler bir arada kullanılmıştır.

5. Yakın anlamlı kelimeler, anlamdaş gibi görüldüğü hâlde birbirinin yerini tamamen tutamayan kelimelerdir.

Bu açıklamaya göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde yakın anlamlı kelimeler bir arada kullanılmıştır?

- A) Irmakta yaşayan kurbağaların sesleri eve kadar gelirdi.
 B) Meyveleri toplamak için gece gündüz demeden çalışıyoruz.
 C) Yağmur yağarken bir yandan da şimşekler çakıyor.
 D) Acımızı paylaşmaya konu komşu, eş dost evimize gelmişti.

SÖZCÜKTE ANLAM

Kalıplaşmamış Söz Grupları, Genel ve Özel Anlamlı Sözcükler,
Sözcüğün Çağrıştırdığı Kelimeler, Söz Sanatları

MEB ÖĞRENME ÇIKTILARI

T.D.5.19. Üzerinde çalışılan söz varlığı unsurlarıyla ilgili kelimeleri tespit edip aralarındaki anlam ilişkilerini ortaya koyar.

T.D.5.18. Söz sanatlarından kişileştirme, konuşturma ve benzetmeyi belirlemeye yönelik çalışmalar yapılır.

KALIPLAŞMAMIŞ SÖZ GRUPLARI

- En az iki sözcüğün bir araya gelerek oluşturduğu bütüne söz öbeği (grubu) adı verilir.
- Söz grupları çoğunlukla mecaz anlam taşımaktadır.
- Söz öbekleri; tamlamalar, edatlar, ikilemelerle oluşturulabilir.

ÖRNEKLER

- “Eserine kendi boyasını çalan yazarlar kalıcı olabilir.” cümlesindeki “**kendi boyasını çalmak**” söz grubu “**özgün olmak**” anlamına gelmektedir.
- “Kötü haberler kanatlıdır, iyi haberlerin ise koltuk değnekleri vardır.” cümlesindeki “**koltuk değnekleri vardır**” söz grubu “**iyi haberlerin geç duyulması**” anlamına gelmektedir.
- “Şair bu şiiriyle okurların kalbine dokunabilmiş.” cümlesindeki “**okurların kalbine dokunmak**” söz grubu “**etkilemek**” anlamına gelmektedir.
- “Destanlar, yazarların kendi kültürlerini taşıyan kapıları çaldığı türlerdir.” cümlesindeki “**kendi kültürlerini taşıyan kapıları çalmak**” söz grubu “**ulusallık**” anlamına gelmektedir.
- “Son yıllarda tablet ve e-kitap okuyucu gibi cihazların yaygınlaşmasıyla kitapların çeşmesinden su içmez olduk.” cümlesindeki “**kitapların çeşmesinden su içmez olmak**” söz grubu “**kitap okumamak**” anlamına gelmektedir.
- “Dilimizi ne kadar iyi tanıyor, dilimizi ağızımızda ne kadar iyi döndürüyorsa iletişimimiz de o kadar iyi olacaktır.” cümlesindeki “**dilini ağızında iyi döndürmek**” söz grubu “**dili iyi kullanmak**” anlamına gelmektedir.

Tüylerin çıkmadan uçmaya çalışırsan bu işte başarısız olursun. (Gerekli birikime sahip olmadan büyük işler başarmaya çalışmak)

Soru | 1

Soner'in kafasında kırk tilki dolaşır, kırkının da kuyruğu birbirine değmez; onunla iş yaparken dikkatli olmalısın.

Altı çizili söz obeğinin bu cümleye kattığı anlam aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Dikkatsiz olmak
B) Çalışkan olmak
C) Kurnaz olmak
D) Becerikli olmak

Cözüm

Etkinlik - 1

Eşleştirme

Aşağıdaki cümlelerde bulunan altı çizili söz gruplarıyla bu söz gruplarının cümleye kattığı anlamları eşleştiriniz.

Verdiğim kompozisyonda sınıftaki öğrencilerden kendi sözünü söyleyen tek öğrenci Meltem olmuş.

1

a Kendisiyle baş başa kalmak

Yazarın kitaplarında dikkatimi çeken ilk şey söz sanatlarının fakir oluşudur.

2

b Söz sanatlarının az kullanılması

Kalıcı eserler vermek istiyorsan dünyaya sırtını dönüp kendine kaçman gerekir.

3

c Kurallara uymamak

Kardeşim öykü yazarken dil bilgisi kurallarına yüz vermez.

4

d Herkesten farklı olan, özgün olan

O, Türkiyeli bir yazar değil, dünyalı bir yazar olarak herkesin kalbinde taht kurmuş.

5

e Evrensel olmak

Etkinlik - 2

Doğru [D] - Yanlış [Y]

Aşağıda verilen bilgilerden doğru olanlara D, yanlış olanlara Y yazınız.

“Bana yazı yazma reçetesi verenleri sevmem, ben içimden geldiği gibi yazarım.” cümlesindeki “yazı yazma reçetesi vermek” söz grubu “nasıl yazacağı konusunda yönlendirmek” anlamına gelmektedir.

1

“Kuyusundan su çekeceğin yazarları okumalısın.” cümlesindeki “kuyusundan su çekmek” söz grubu “tecrübeli yazarları okumak” anlamına gelmektedir.

2

“Kurt gözünü açtı açalı yalnız avlanıyordu.” cümlesindeki “gözünü açtı açalı” söz grubu “doğduğundan beri” anlamına gelmektedir.

3

“Üstünkörü çalışmak hiç çalışmamak gibidir.” cümlesindeki “üstünkörü çalışmak” söz grubu “özen göstermeden” anlamına gelmektedir.

4

GENEL VE ÖZEL ANLAMLI SÖZCÜKLER

- Ortak nitelikleri olan varlıklardan birini anlatan sözcükler **özel anlamlı**, tümünü anlatan sözcükler ise **genel anlamlı**dır.

ÖRNEKLER

- Köpekler, en sadık hayvanlardır. (Özelden genele anlatım)
- Sivas'ın ilçelerinden biri de Kangal'dır. (Genelden özele anlatım)
- Mavi, en sevdiğim renktir. (Özelden genele anlatım)
- Apartmanda on daire var. (Genelden özele anlatım)
- Çilek, meyve, bitki, canlı, varlık (Özelden genele anlatım)
- Uzay, Dünya, Türkiye, İstanbul, Üsküdar (Genelden özele anlatım)

Ormancılar, ormandaki kurumuş ağaçları kesti.
(Genelden özele)

Soru | 2

Ortak nitelikleri olan varlıklardan birini anlatan sözcükler özel anlamlı, tümünü anlatan sözcükler ise genel anlamlıdır.

Bu açıklamaya göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde özelden genele ya da genelden özele bir anlatım yoktur?

- A) Meyve bahçesinde iki tane ceviz ağacı vardı.
B) Koyunlar ve inekler çayırda otliyordu.
C) Otobüsün koltuklarından biri kırıldı.
D) Serkan, 5/A sınıfının en çalışkandır.

Cözüm

SÖZCÜĞÜN ÇAĞRIŞTIRDIĞI KELİMELER

- Bir düşünce, görüntü ya da bir kavramın başka bir kavramı akla getirmesine **çağırışım** denir. Bir cümlede kullanılan sözcükler başka sözcükleri çağırıştırabilir. Aşağıda birbirini çağırıştıran sözcükler bir arada verilmiştir.

ÖRNEKLER

- Manavdan **elma**, **erik** ve **kiraz** aldım.
- Bu yıl **tarlaya** **nohut** ektik, geçen yıl **buğday** ekmiştik.
- **Teleskopla** **yıldızları** ve **Ay'ı** gözlemledik.
- Evdeki **halı** ve **kilimleri** yıkamaya verdik.
- Ankara'ya **tren**, **uçak** ya da **otobüsle** gidebilirsin.
- **Küme**ste beş **tavuk** bir de **horoz** vardı.
- Marketten **süt**, **peynir** ve **yoğurt** almam lazım.
- Bu mağazada **gömlek**, **pantolon** ve **ceket** indirimde.

Konserde ben gitar çaldım, Ali de saksofon çaldı.

Soru | 3

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde birbirini çağrıştıran sözcükler bir arada kullanılmamıştır?

- A) Yaşlı çoban koyunları meraya götürüyor.
B) Uçağa telefon ve tabletle binmek yasak.
C) Hastanenin önünde ambulans vardı.
D) Semih, yerden aldığı taşı denize fırlattı.

Cözüm

Açık Uçlu - 1

Aşağıdaki cümlelerde bulunan sözcüklerin genelden özele mi, özelden genele mi olduğunu karşılarındaki boşluklara yazınız.

1. Takım sandığından tornavidayı getirir misin?	»»»	
2. Benim odam evin ön tarafındaydı.	»»»	
3. Akvaryumda bir tane de Japon balığı var.	»»»	
4. Brokoli, ablamın en sevdiği sebzedir.	»»»	
5. Kütüphanede binlerce kitap var.	»»»	
6. Bence hava araçları içinde en güvenlisi uçak.	»»»	
7. Ağustos, yaz mevsimindeki aylardan biridir.	»»»	
8. Tereyağı, süttten yapılan bir yiyecektir.	»»»	

Etkinlik - 3

Eşleştirme

Aşağıdaki cümlelerde aynı kavram alanına giren sözcükleri yuvarlak içine alınız.

1. Mine Hanım bahçesinde lale, karanfil ve papatya yetiştiriyor.
2. Parka gidince ben salıncakta sallandım, Esra da kaydıraktan kaydı.
3. Sınava girerken yanıma silgi, kalem ve su aldım.
4. Nişan töreninden önce masa ve sandalyeleri bahçeye çıkardık.
5. Yağmurlu havalarda bot veya çizme giyerim.
6. Ramazan Bayramı'nda annem baklava, teyzem ise kadayıf yaptı.

SÖZ SANATLARI

KİŞİLEŞTİRME (TEŞHİS)

- İnsan dışındaki varlıklara insan özelliği kazandırmaya **kişileştirme** denir.

ÖRNEKLER

- Ördekler gölün içinde neşeyle yüzüyor.
- Yaşlı masa boş boş durmaktan çok sıkılmıştı.
- Yaramaz sincap heyecanla arkadaşına seslenir.
- Kibirli martı arkadaşlarının uyarılarını dikkate almamış.
- Güneş bugün herkese tatlı tatlı gülümsüyor.
- Kurnaz tilki kümese girmek için plan yapmış.
- Sen gittiğinden beri kitaplarının boynu bükük.
- Karga, kuşların en akıllısı olduğunu düşünüyordu.

BENZETME (TEŞBİH)

- Benzetme, bir sözün anlamını güçlendirmek amacıyla aralarında çeşitli yönlerden ortak nitelik (benzerlik) bulunan iki varlıktan zayıf olanı, kuvvetli olana benzetmektir.

ÖRNEKLER

- Güneşten, yüzüm pancar gibi yandı.
- Fabrikadaki işçiler tıpkı arı, durmadan çalışıyorlar.
- Oadaki çimenler bir halıyı andırıyor.
- Küçük çocuk sanki Kemal Sunal, onun gibi gülüyor.
- Köy türküleri, ana sütü misali candandır.
- Bu kasaba sanki cennet, her köşesi ayrı güzel.
- Kükreyen bir aslandır bu gece kaldırımlar.
- Yıldızlar geceleri bizim için fenerdir.

VİPNOT

Tam bir benzetmede dört unsur vardır:

- **Benzeyen:** Başka bir şeye benzetilen varlıktır.
- **Benzetilen:** Nitelikçe daha üstün olan varlıktır.
- **Benzetme Yönü:** Benzetmenin hangi yönden yapıldığını anlatan sözdür.
- **Benzetme Edatı:** Benzetmede benzerlik ilişkisi kuran sözcüktür.
 - Ercan, denizde balık gibi iyi yüzer.

VİP

5. Sınıf

ABARTMA (MÜBALAĞA)

- Bir varlığı, nesneyi veya durumu olduğundan daha önemli, daha büyük, daha çok veya daha küçük gösterme sanatına **abartma** denir.

ÖRNEKLER

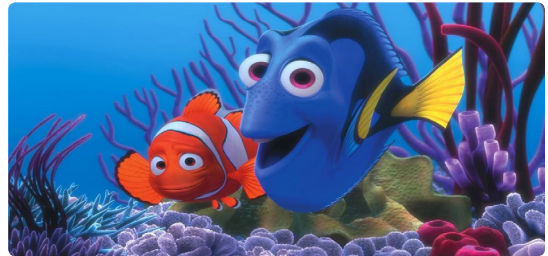
- Eda, üflesen uçacak kadar zayıftı.
- Anlattığı fıkra gülmekten öldük.
- Yazı yazmaktan kolum koptu.
- Bugün dünyalar kadar işim var.
- Dediklerini almazsam kıyametleri koparır.
- Çocuk ateşler içinde yanıyor.
- Bir of çeksem karşıki dağlar yıkılır.
- Oğlunun hâline ağlamaktan gözyaşları sel oldu.

KONUŞTURMA (İNTAK)

- Kişileştirilen varlıklara, hayalî yaratıklara söz söyletme sanatına **konuşurma** denir.

ÖRNEKLER

- Deniz ve Mehtap sordular seni: Neredesin?
- Yağmur seslendi erik ağacına:
 - Ben olmazsam çıkamazsın yarına.
- Ben ki toz kanatlı bir kelebeğim / Minicik gövdeme yüklü Kafdağı
- Küçük bir çeşmeyim yurdumun / Unutulmuş bir dağında
- Benim adım dertli dolap / Suyum akar yalap yalap
- Akşam rüzgârları der ki Ali'ye / Gözler ileriye, gönül geriye

Dori: "En sevdiğim film, Kayıp Balık Nemo'dur." dedi.

KARŞITLIK (TEZAT)

- Anlamca birbirine karşıt iki sözün, hayal veya durumun bir arada kullanılmasına **karşıtlık** denir. Karşıtlık; bir aykırılığı, çelişkiyi ya da zıtlığı düşündürmeye dayanır.

- Neden böyle **düşman** görünürsünüz / Yıllar yılı **dost** bildiğim aynalar
- Her zaman **genç** gözlerinde gülüyor / Şu **kocamış** ve yorgun İstanbul
- **Gündüzler** size kalsın, verin **karanlıkları**.
- Öyle bir **devim** ki ben hakikatte **pireyim**.
- **Ak** alnında **kara** duran yazımı nasıl sileyim?
- Güvenme **varlığa**, düşersin **darlığa**.
- **Dışarım** **buz** bağlamış / **İçerim** durmaz **yanar**
- Hayallerim **yüksekte**, hayatım **alçaktadır**.

Soru | 4

- Teşhis (Kişileştirme): İnsan dışındaki canlı veya cansız varlıklara insana özgü nitelikler yükleme sanatıdır.
- Teşbih (Benzetme): Aralarında ilgi bulunan iki varlıktan birini diğere benzetme sanatıdır.

Buna göre aşağıdaki dizelerin hangisinde her iki sanat da örneklenmiştir?

- A) Görmedin sen bizim mavi suları
Karlar eriyince kırar yuları
- B) Âlem çiçek olsa arı ben olsam
Dost dilinden tatlı bal bulamadım
- C) Çiçeği altın yaldız, suyu telli pulludur
Ay ve güneş ezelden iki İstanbulludur
- D) Hamdolsun her yanın bereket dolu
Cennette bir yeşil meydan gibisin

MEB ÖRNEK SORU

Cözüm

Etkinlik - 4

Eşleştirme

Aşağıdaki cümlelerle karşılarında bulunan söz sanatlarını eşleştiriniz.

1. Karga “En sevdiğim mevsim kıştır.” dedi.	a. Kişileştirme
2. Ağlarım hatıra geldikçe gülüştüklerimiz.	b. Benzetme
3. Lale utancından boy-nunu bükmüş.	c. Abartma
4. Kömür gözlüm sende sevda ne arar?	d. Konuşturma
5. Romanı göz açıp kapayıncaya kadar okudu.	e. Karşıtlık

Etkinlik - 5

Çıkış Kapısı

Aşağıda verilen bilgileri doğru-yanlış olarak değerlendirerek doğru çıkıştan çıkınız.

“Cumartesi günleri tüy gibi hafif olurum.”
cümlesinde benzetme sanatı vardır.

D

Y

“Yıldız gibi uçar ateş böcekleri / Gecenin gözyaşı öper çiçekleri.” cümlesinde kişileştirme sanatı vardır.

“Çağlayıp akıyor bakarsın suya / Yağan yağmurlardan zevk duya duya.” cümlesinde söz sanatı yoktur.

D

Y

D

1

2

;

4

1. • **Tezat (karşıtlık)**, birbirine zıt kavram veya durumların bir arada kullanılması sanatıdır.
- **Kişileştirme**, insan dışındaki varlıklara insana ait özellikler yüklemektir.
- **Benzetme**; sözü daha etkili kılmak için aralarında ilgi bulunan iki unsurdan, benzerlik bakımından güçsüz olanı nitelikçe üstün olana benzetmektir.

Aşağıdaki atasözlerinin hangisinde, açıklaması verilen sanatlardan herhangi biri yoktur?

- A) Para isteme benden, buz gibi soğurum senden.
- B) Alçak yerde yatma sel alır, yüksek yerde yatma yel alır.
- C) Bir avuç altının olacağına bir avuç toprağın olsun.
- D) Abdal ata binince bey oldum sanır, şalgam aş a girince yağ oldum sanır.

2.

Bitirmem gereken işler yüzünden uyku düzenimi tamamen değiştirmiştim. Geceden beri bilgisayar başında geçirdiğim saatler yüzünden gözlerim iyice yorulmuş, başım kazan gibi olmuştu. Dışarıda bir hayat olduğunu ancak yüzümü pencereye dönünce hatırladım. Gün doğmuş; koyunlar, kuzular çayırları doldurmuş. Günlerden pazar, aylardan nisan... Takvime yakışır bir hava, "Ben geldim!" diyen bahar var dışarıda. Bense güzelim güneşten yararlanmayıp evde dirsek çürütüyorum. İyice yorulmuştum ama dışarı, uykudan güzel göründü gözüme. Giyindim, fotoğraf makinemi çantama koydum, çantamı omuzuma taktım, evden çıktım.

Bu metinle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Altı çizili cümlede genelden özele anlatım vardır.
- B) Konuşurma ve benzetme sanatına yer verilmiştir.
- C) Aynı kavram alanına giren sözcükler vardır.
- D) İkilemeler kullanılmıştır.

3.

Göz alabildiğine bozlaşan topraklarda yeşile, kırmızıya, maviye, turuncuya kavuşma isteği duyan insanlar hıncını kilimlere döktüğü renklerden alır. Ağaçtan yeşil, denizden mavi, çiçekten kırmızı arayan; bulamayınca da tezgâha koşan insanlar, özentilerini kilimlerde dile getirir. Anadolu'da kilim, renk sofrasıdır, renge aç insanların sofrası. Alı-al, moru-mor, akı-karası, sarısı-durusu, nesi var nesi yoksa cömertçe ortaya döker, evini, çadırını bir bayram şenliği, bir düğün alayı gibi renklerle donatır. Bu, onun dünyasıdır.

Altı çizili söz öbeğinin metne kattığı anlam aşağıdakilerden hangisi olamaz?

- A) özlem duyan B) yan yakıla arayan C) görmeyi arzulayan D) hasret çeken

4. Ortak nitelikleri olan varlıklardan birini anlatan sözcükler özel anlamlı, tümünü anlatan sözcükler ise genel anlamlıdır.

Bu açıklamaya göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde özelden genele bir anlatım vardır?

- A) Ağaçtaki yuvada üç tane yumurta vardı.
- B) Bizim sınıftaki en uzun boylu öğrenci benim.
- C) Portakal sevdiğim kış meyvelerinin başında gelir.
- D) Hayvan barınağından yavru bir kedi alacağım.

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “uzay” sözcüğünün çağrıştırdığı bir kelime kullanılmamıştır?

- A) İtalya'da bulunan yanardağdan çıkan duman gökyüzünü kapladı.
- B) Tarlaya düşen gök taşı futbol topu büyüklüğündeymiş.
- C) Nasa, Dünya'ya benzeyen yeni bir gezegen keşfettiğini açıkladı.
- D) Mekiğe binen astronotlar kameralara el salladı.

6. Aşağıdaki dizelerin hangisinde konuşurma sanatı vardır?

- A) Sabah, uyanır çocuklar
Pencereyi açarlar ve günü boyarlar
- B) Bir dala konmuştu karga cenapları
Ağzında bir parça peynir vardı
- C) Aslan toprakla oynuyormuş bir gün
Bir de bakmış pençesinde bir fare
- D) Tavşan ikide bir böbürleniyor:
— Kimse benden hızlı koşamaz, diyormuş.

Etkinlik - 1

Doğru [D] - Yanlış [Y]

Aşağıda verilen bilgilerden doğru olanlara “D”, yanlış olanlara “Y” yazınız.

1.	“Size <u>düşüncelerimi</u> bir şiirle anlatmak istiyorum.” cümlesindeki altı çizili sözcük soyut anlamlıdır.	
2.	“Kışlık odunları bu odaya üst üste dizmişler.” cümlesinde somut anlamlı sözcük kullanılmıştır.	
3.	“Çatıdaki kırık kiremitleri yenileriyle değiştireceğiz.” cümlesinde soyut anlamlı birden fazla sözcük vardır.	
4.	“Sivrisineğin vızıltısı kulağımda çınladı.” cümlesinde somut anlamlı bir sözcük işitme duyusuyla algılanabilir.	
5.	“Koşu yarışmasının sonucunu merak içinde bekliyoruz.” cümlesinde soyut anlamlı sözcük kullanılmamıştır.	

Açık Uçlu - 1

Aşağıdaki cümlelerde bulunan altı çizili sözcüklerin somut ya da soyut anlamalı olduklarını karşlarına yazınız.

I.	Başkalarına yaptığı <u>iyilikler</u> babamı herkese sevdirmişti.	
II.	Bakımda bisikletimin <u>tekerleklerini</u> değiştirdiler.	
III.	Yaz sıcaklarında dondurma <u>aşkıyla</u> serinlemeye çalışırız.	
IV.	Bu tatlıya sütü <u>ılık</u> şekilde ilave etmelisiniz.	
V.	Meydanda herkes <u>telaş</u> içinde muhtarı bekliyordu.	

PEKİŞTİRMELİ SÖZCÜKLER

- Bir sözcüğe anlamını kuvvetlendirmek için ilaveler yapılması veya sözcüğün tekrarlanmasına **pekiştirme** denir. Pekiştirme yoluyla sözcüklerin çeşitli yöntemlerle anlam dereceleri artırılır.

ÖRNEKLER

- Ufukta **simsiyah** bulutlar belirmişti.
- Otobüsün koltuğuna **sımsıkı** tutundum.
- Çorba suyu az olunca **kopkoyu** olmuş.
- Bahçenin sulaması çalışınca **sırılsıklam** ıslandık.
- Sahilde **yapayalnız** dolaşıyorum.
- Bahar gelince **yemyeşil** çimenler ortaya çıkmıştı.

Ekmekleri yusyuvarlak kırıntılar hâlinde ufalayıp kuşlara atıyoruz.

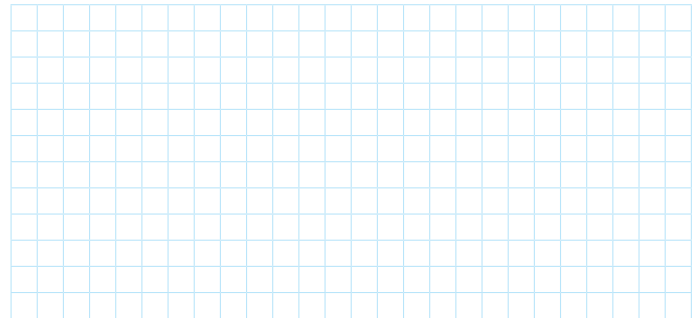
Soru | 2

- Sevimli mi sevimli kelebekler
Güzel günleri müjdeliyor bize
- Bir uçağım olmalı benim
Binip üstüne uzaklara gitmeliyim
- Bembeyaz karlarda yürürken
Kuşlar yiyecek arıyordu
- Deniz kıyısında ay ışığı
Dalgalar üzerinde pasparlak görünüyor

Numaralanmış dizelerin hangisinde pekiştirmeli sözcük kullanılmamıştır?

- A) I B) II C) III D) IV

Cözüm

VİPNOT

Pekiştirmeli sözcükler farklı şekillerde yapılabilir:

- Sözcüğün ilk hecesine “m, p, r, s” harflerinden birisi getirilerek,
Yazın **sapsarı** ekinleri biçmeye başladık.
- Sözcüğün ilk hecesine “m, p, r, s” harfleri yanın-
da “a, e” getirilerek,
Ustanın ördüğü duvar **sapasağlam** olmuştu.
- Sözcüğün ilk hecesine farklı ekler getirilerek,
Saçları taranmayınca **karmakarışık** görünüyor.
- Aynı sözcüğün tekrar edilmesiyle,
Tavada patatesleri **çıtır çıtır** kızartalım.
- Mı/mi ekiyle,
Sabah **tatlı mı tatlı** bir uykudan uyandım.

VIP

Etkinlik - 2

Doğru [✓] - Yanlış [✗]

Aşağıdaki cümlelerin hangilerinde pekiştirmeli sözcükler kullanılmıştır? "✓" işareti getiriniz.

1. Uçurtmanın kuyruğuna mosmor kâğıtlarla dolu bir ip bağlamışlar. []
2. Çocuk parkında arkadaşlarla koşup eğleniyoruz. []
3. Utancından yüzü kıpkırmızı hâlde odadan çıktı. []
4. Hindistan cevizinin semsert bir kabuğu varmış. []
5. Kızaklarımızı alıp tepeden aşağıya son süratle inelim. []

Açık Uçlu - 2

Aşağıdaki cümlelerde bulunan pekiştirmelerin nasıl oluşturulduklarını karşlarına yazınız.

I.

Fırından simitler sıcak sıcak çıkıyordu.

II.

Yıkanan elbiseler makineden tertemiz çıktı.

III.

Sabah bulutlu mu bulutlu bir gökyüzüne uyandık.

IV.

Soygun sokakta güpegündüz gerçekleşmiş.

V.

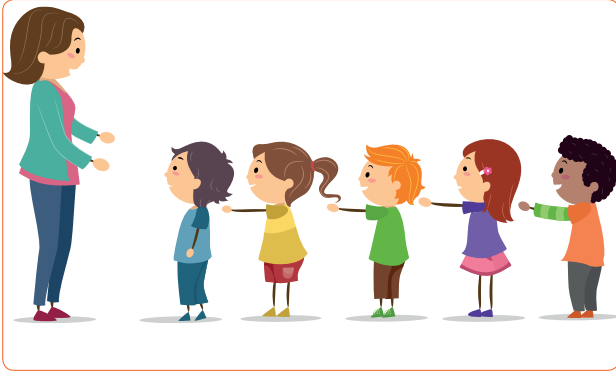
Eşyaları darmadağınık şekilde ortalığa yığılmışlar.

İKİLEMELER

- Anlamı pekiştirmek, güçlendirmek, anlatımı daha çekici hâle getirmek için sözcüklerin yan yana kullanılmasıyla oluşturulan sözcük gruplarına **ikileme** denir.

ÖRNEKLER

- Maç bitince **koşa koşa** eve gittim.
- Verilen soruyu **güle oynaya** çözdüm.
- Marmara Denizi'nde **irili ufaklı** adalar var.
- Köye giderken **eğri büğrü** yollardan geçiyoruz.

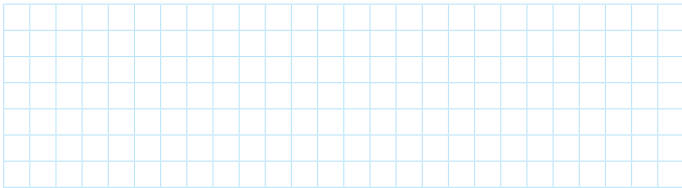
Müze'yi gezerken sıra sıra dizilelim ve birbirimizden ayrılmayalım.

Soru | 3

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ikileme kullanılmıştır?

- A) Okuduğum kitabın üzerine kısa kısa notlar alırım.
- B) Saati ibresini ileri geri alarak ayarladım.
- C) Bize konuyla ilgili yalan yanlış bilgiler vermişler.
- D) Salatanın içine domates ve marul ekleyelim.

Çözüm

vip

5. Sınıf

VİPNOT

İkillemeler farklı şekillerde oluşabilir:

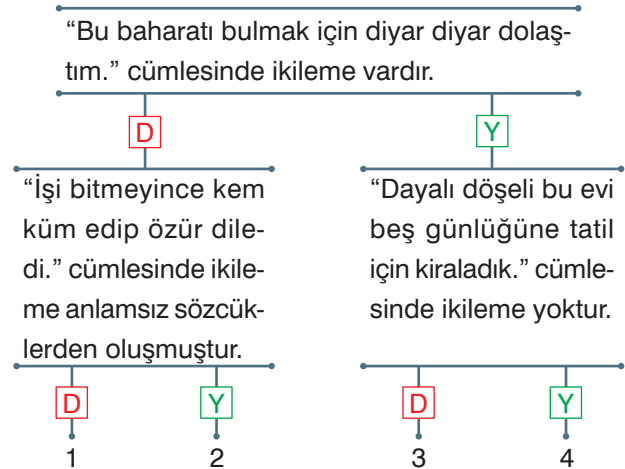
- Aynı sözcüğün tekrar edilmesiyle,
Ormanda **koca koca** ağaçlar varmış.
- Eş anlamlı kelimelerle,
Öğrenciler sınıfta **akıllı uslu** şekilde oturuyor.
- Yakın anlamlı kelimelerle,
Evi **dayalı döşeli** hâle getirmelisin.
- Zıt anlamlı kelimelerle,
Bu işi **aşağı yukarı** saat iki gibi bitiririz.
- Biri anlamlı biri anlamsız sözcüklerle,
Sınıfta **ufak tefek** bir çocuk oturuyor.
- Her ikisi de anlamsız sözcüklerle,
Sık olarak **abur cubur** tüketmek sağlığa zararlıdır.
- Sözcük ve olumsuzuyla,
Bizi **olur olmaz** saatte rahatsız etmeyin.
- Eklerle,
Sıkı diyetle **günden güne** zayıfladım.

Etkinlik - 3

Çıkış Kapısı

Aşağıda verilen bilgileri doğru-yanlış olarak değerlendirerek doğru çıkıştan çıkınız.

NEZAKET BİLDİREN İFADELER

Günlük dildeki sıradan sözcüklerin yanı sıra başkalarına karşı saygılı ve kibar davranma amacı taşıyarak kullanılan ifadelere **nezaket bildiren ifadeler** denir. Bu ifadeler iletişimi kolaylaştırmanın yanı sıra insan ilişkilerini de daha güzel hâle getirmektedir.

- Yardımcı olduğunuz için size çok **teşekkür ederim**.
- **Rica ederim**, önden siz buyurun!
- Rahatsız ettiğim için **özür dilerim**.
- Sizinle tanıştığıma **memnun oldum**.
- **İzin verirsiniz** sizinle bir şey görüşmek istiyorum.
- **Lütfen**, bu hediyemi kabul edin.
- **Geçmiş olsun**, acil şifalar diliyorum.
- **Kusura bakmayın**, bilmeyerek oldu.
- **Başınız sağ olsun**, dedeniz vefat etmiş.

YABANCI KELİMELERİN TÜRKÇE KARŞILIĞI

Teknoloji ve bilim alanında meydana gelen buluş ve gelişmeler dilimize yeni kelimelerin girmesine neden olmuştur. Türk Dil Kurumu bu yabancı kelimelere Türkçe karşılıklar bulmuştur. Günlük hayatta bu kelimelerin Türkçe karşılıklarını kullanmaya dikkat etmek gerekir.

part-time	→	yarı zamanlı
dublaj	→	seslendirme
reel	→	gerçek
makro	→	küçük
center	→	merkez
link	→	bağlantı
partner	→	eş
dizayn	→	tasarım

Soru | 4

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde nezaket bildiren bir ifade kullanılmamıştır?

- A) Sana çiçeklerin bakımı konusunda güveniyorum.
B) İzin verirseniz bilgisayarınızı kullanabilir miyim?
C) Şoför bey, bir dakika bekleyin lütfen!
D) Evimize hoş geldiniz, söyle buyurun.

Cözüm

Etkinlik - 4

Eşleştirme

Aşağıda verilen yabancı sözcükleri, Türkçe karşılıklarıyla eşleştiriniz.

<u>Yabancı</u>	<u>Türkçe</u>
1. printer	a. çevrimiçi
2. start	b. veri
3. online	c. başlama
4. aktüel	d. yazıcı
5. data	e. güncel

1. Bir sözcüğe anlamını kuvvetlendirmek için ilaveler yapılması veya sözcüğün tekrarlanmasına “pekiştirme” denir.

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde pekiştirme vardır?

A) 23 Nisan töreninde okumak için bir şiir ezberledim.

B) Bugün en yakın arkadaşım ile balık tutmaya gideceğiz.

C) Yaz tatilinde hem dinlenip hem masmavi denizde yüzeceğim.

D) Şenlikte kendi yaptığımız uçurtmalarla yarıştık.

2. Beş duyu organımızla algılayabildiğimiz varlıklar somut anlamıyla algılayamadığımız kavramlar ise soyut anlamlıdır.

Bu açıklamaya göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük soyut anlamlıdır?

- A) Bize hazırladığı projenin maketini hediye etti.
B) Fırtınada korku dolu dakikalar yaşadık.
C) Elbisenin yumuşak dokulu bir kumaşı vardı.
D) Mutfaktan iştah açıcı bir pasta kokusu geliyor.

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ikileme, eş anlamlı sözcüklerden oluşmuştur?

- A) Kutunun içine ıvır zıvır ne varsa doldurmuşlar.
B) Okula gider gitmez ödevlerimi kontrol ettim.
C) Bisikletin üzerine eski püskü bir örtü sermişler.
D) Bahçe düzenlemesi için güçlü kuvvetli bir adam tutmuşlar.

4.

I. Okuyalım kardeşim
Okumak geleceğin
Yolunu aydınlatır
Okumak insanlara
Tüm dünyayı tanıtır

II. Öğretmenimi üzmem
Sözlerini dinlerim
Dostluk kurar herkesle
Arkadaşlık ederim

III. Okulumuz
Her yerden daha güzel
Bizim için burası
Mutluluk ve bilgi yuvası

IV. Çocuklar ilgi ister
Dosdoğru bilgi ister
Çocuğu sevgi besler
Çocuk nazlı bir çiçek

Numaralanmış dizelerin hangisinde altı çizili sözcük soyut anlamalı değildir?

A) I

B) II

C) III

D) IV

5. Aşağıdaki metinlerin hangisinde nezaket bildiren bir ifade kullanılmamıştır?

- A) Okulda düzenlemek istediğim bir etkinlikle ilgili müdürümüz Metin Bey ile görüşmeye gitmiştim. Odasına girdiğim de biraz çekingen yapıda olduğumu bildiği için Metin Bey "Buyurun hocam, lütfen çekinmeyin. Sizi dinliyorum." dedi. Bu tavrı beni cesaretlendirmişti.
- B) Babası, Burcu'nun masasına doğru yürüdü ve kırmızı bir defter gördü. Bu defterde Burcu'nun yazdığı, "Doğada Maceralı Bir Gün" adlı öykü vardı. İçinde bir sürü canlı, bir sürü çiçek ismi geçiyordu. Kızım yine hayalini kurduğu bir geziyi yazmış, diye düşündü babası.
- C) Değerli öğretmenim, öncelikle dün dersinizde yaramazlık yaptığım için sizden çok özür dilerim. Beni affedin. Bir daha sizi ve arkadaşlarımı böyle yaramazlıklarla rahatsız etmeyeceğim.
- D) İş yerindeki arkadaşlar benim için sürpriz bir doğum günü kutlaması hazırlamışlar. Çok şaşırdım ve sevindim. Onlara bana böyle bir anı yaşattıkları için teşekkür ettim. Gerçekten hepsi çok nazik arkadaşlar.

6. Çizim ödevimi laptop kullanarak tamamladım.

Bu cümledeki yabancı sözcüğün Türkçe karşılığı aşağıdakilerden hangisidir?

A) iletişim

B) çıktı

C) dizüstü bilgisayar

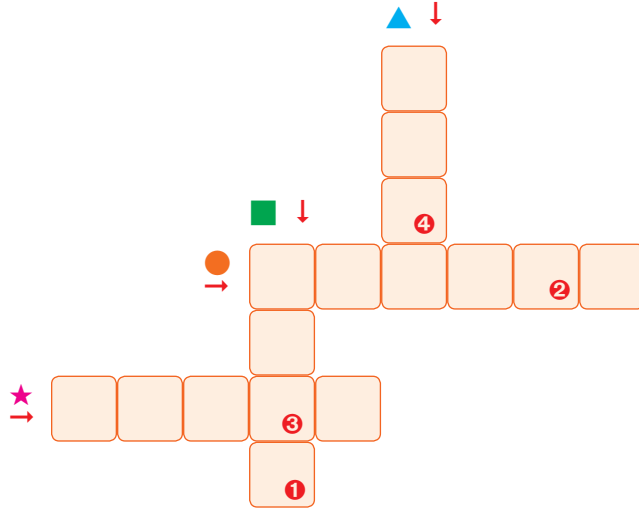
D) kullanıcı adı

1.

Ders çalışırken dikkatinizi, konsantrasyonunuzu hep yüksek tutmayı istemez miydiniz? NASA'nın geliştirdiği bir teknikle üretilen gözlük bunun yapılabileceğini gösteriyor. Beyin dalgalarını ölçerek gözlükteki ışık düzeyini kontrol edebilen gözlük, kullanıcısının dikkati dağıldığında gözlük camlarını karartarak uyarıda bulunabiliyor.

Bu metindeki bazı sözcüklerin anlamları “▲, ★, ●, ■” simgeleriyle verilmiştir. Bu sözcükleri metinden bularak aşağıdaki bulmacaya yerleştiriniz.

- ▲ Cisimleri görmeyi, renkleri ayırt etmeyi sağlayan fiziksel enerji
- ★ Herhangi bir konu, sorun üzerine ilgi çekme, ikaz
- Duygularla düşünceyi bir şey üzerinde toplama, uyanıklık
- Öğrencinin öğrenmek zorunda olduğu bilgi

ANAHTAR SÖZCÜK

Numaralanmış kutularda yer alan harfler “ANAHTAR SÖZCÜK” bölümüne yerleştirildiğinde aşağıdaki kelimelerden hangisi oluşur?

A) Sıra

B) Sarı

C) Seri

D) Soru

2. > Bir sözcüğün sözlükte geçen ilk anlamına “**gerçek anlam**” denir.
- > Bir sözcüğün gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak kazandığı yeni anlama “**mecaz anlam**” denir.
- > Bir bilim, meslek ve sanat dalıyla ilgili özel bir kavramı karşılayan sözcüklere “**terim anlamı sözcük**” denir.

Bu tanımlara göre,

- I. Tipi ve fırtına sıcak evimizi kökünden sarsıyordu.
- II. “Gezdirmek” sözcüğünde kök, “gez-” bölümüdür.
- III. Manavdan üç kök maydanoz aldım.

cümlelerinde “kök” sözcüğünün kazandığı anlam özelliği aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

	Gerçek	Mecaz	Terim
A)	III	II	I
B)	I	II	III
C)	II	III	I
D)	III	I	II

3. > 1. sözcükle 2. sözcük eş anlamlıdır.

> 1. sözcükle 3. sözcük zıt anlamlıdır.

Aşağıdakilerden hangisi yukarıda verilen kurallara göre düzenlenmiştir?

- A)
- Değerli Kıymetli Değersiz
- B)
- Yüksek Tepe Alçak
- C)
- Önce Evvel Sonra
- D)
- Fakir Zengin Yoksul

4. Çatısında evlerin

Denizi sürüp mısır ekelim ortasına

Bu da düş dünyası olsun şiirimizin

Çöle su, tarlaya tohum gerek

Yoksula aş, hastaya hekim

Her köye bir okul kuralım

Değişsin görünümü yeryüzünün

Bu dizelerdeki numaralanmış sözcüklerden hangisi soyut anlamlıdır?

- A) I B) II C) III D) IV

5. Mesut, Türkçe öğretmenin verdiği bir ödev için aşağıdaki metni yazmıştır.

Kulübesi adaya çıktığı ve sandalını çektiği çakıllı koyun hemen yakınındaydı. Güneşli bir ağustos günü teknesine binip balığa çıktı. Deniz durgun ve soluk maviydi. Ufukta küçük posta gemisini gördü, ağır ağır kuzeye doğru geçip gidiyordu. Bugün büyük bir balık yakalamak istiyordu.

Öğretmen, metni okuduktan sonra Mesut'a şu önerilerde bulunmuştur:

- I. Aralarında değişik yönlerden ilgi bulunan iki şeyden zayıf olanı kuvvetli olana benzetebilirsiniz.
- II. İnsan dışındaki varlıklara insana özgü nitelikler vererek daha etkileyici bir anlatıma ulaşabilirsiniz.
- III. İnsan dışındaki varlıkları konuşturarak anlatmak istediğini farklı bir şekilde dile getirebilirsiniz.
- IV. Bir şeyi olduğundan fazla büyüterek veya küçülterek anlatımı çarpıcı hâle getirebilirsiniz.

Mesut, yazdığı metni bu öneriler doğrultusunda değiştirerek aşağıdaki metni oluşturmuştur.

Kulübesi adaya çıktığı ve sandalını çektiği çakıllı koyun hemen yakınındaydı. Ortalığı yakıp kavuracak kadar sıcak bir ağustos günü teknesine binip balığa çıktı. Deniz yorgun ve soluk maviydi. Ufukta küçük posta gemisini gördü, emekleyen bir çocuk gibi ağır ağır kuzeye doğru geçip gidiyordu. Bugün büyük bir balık yakalamak istiyordu.

Bu bilgilere göre Mesut, değiştirdiği metinde öğretmenin önerilerinden hangisini uygulamamıştır?

A) I

B) II

C) III

D) IV

6.

Sinan

Her gün okuldan geldikten sonra günlüğüme birkaç satır yazarım.

Melek

Matematik öğretmenimiz Ferhat Bey çok seri konuşuyor.

Sare

Havalar soğuyunca bahçedeki havuzun suyu buz tuttu.

Hasan

Hafta sonu küçük bir sal kiralayıp denize açıldık.

Yukarıdaki çocuklardan hangisinin cümlesindeki altı çizili sözcük eş sesli değildir?

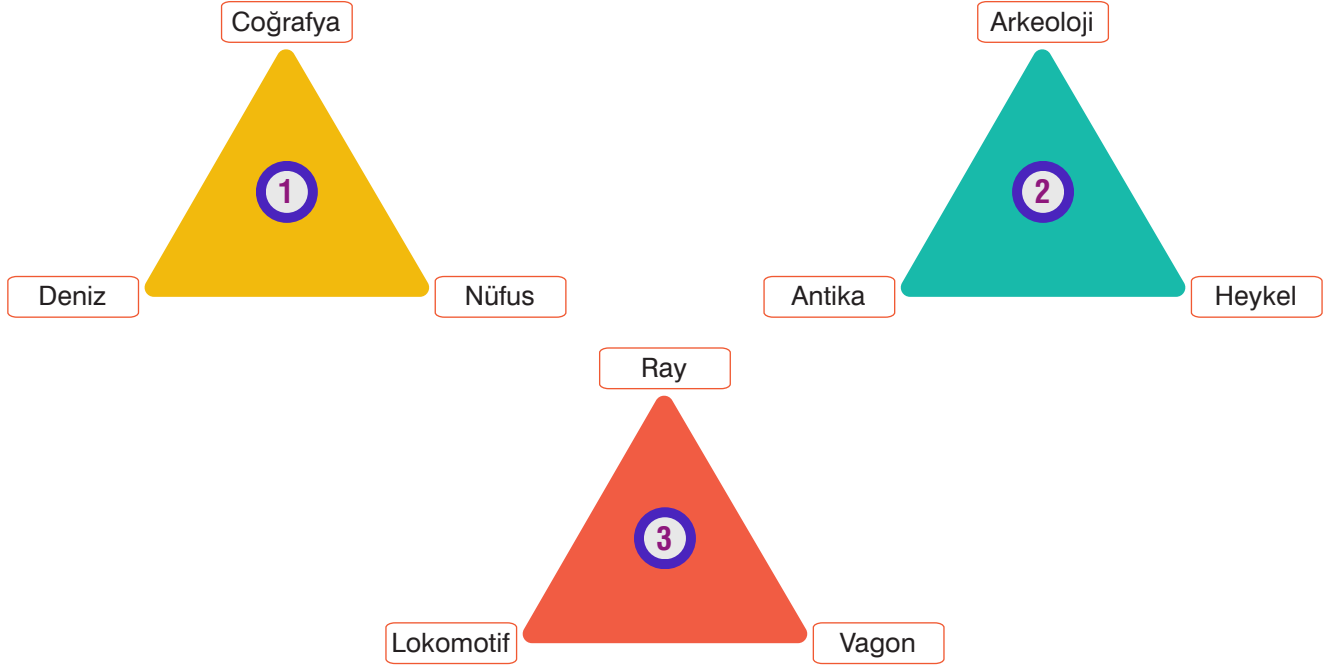
A) Sinan

B) Melek

C) Sare

D) Hasan

7. Aşağıdaki şekillerde numaralanmış bölümlere, çevresindeki sözcük veya söz gruplarının çağrıştırdığı en uygun kavram yazılmak istenmektedir.

Buna göre, numaralanmış yerlere getirilecek kavramlar aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

1	2	3
A) Harita	Tarih	Ulaşım
B) Harita	Müze	Tren
C) Tarih	Resim	Tren
D) İnsan	Müze	Yolculuk

8. Mutlu Prens'in heykeli, uzun bir sütunun tepesinde, şehrin ta üzerinde yükseliyordu. Baştan aşağı ince altın varaklarla kaplıydı, gözleri iki parlak safirdi, kılıcının kabzasında da iri kırmızı bir yakut parlıyordu. Şehirde yaşayan herkes başka sanat eserlerine gözlerini kapatmış, sadece Mutlu Prens'in heykeline olan hayranlığını dile getirir olmuştu.

Bu metindeki altı çizili söz grubuyla aşağıdakilerden hangisi anlatılmak istenmiştir?

A) Başka sanat eserleriyle ilgilenmemek	B) Başka sanat eseri görmemiş olmak
C) Başka sanat eserlerini beğenmek	D) Sanat eserlerinden anlamamak

9.

Ben güzel olacağım
 Taşıyacağım hep
 Akan suların güzelliğini
 Ben iyi olacağım
 Ellerim açılacak gece gündüz
 Bir bitki iyiliğinde
 Ben doğru olacağım
 Gökten düşen taş gibi
 Doğru

(Fazıl Hüsnü Dağlarca)

Bu dizelerdeki altı çizili sözcükler arasındaki anlam ilişkisinin özdeşi aşağıdaki cümlelerin hangisinde vardır?

- A) Sabah başlayan kar yağışı öğlene doğru yerini yağmura bıraktı.
- B) Küçük çocuklar minicik elleriyle hatıra ormanına fidan dikti.
- C) Kömürlükteki uzun ve ince tahtalarla arka bahçeye çardak yaptık.
- D) Kulağına gelen yalan doğru ne kadar laf varsa komşularına anlatırdı.

10. Ağabeyim ekstrem sporlarla ilgileniyor.

Bu cümledeki altı çizili yabancı sözcüğün yerine Türkçe karşılığı olarak aşağıdakilerden hangisi kullanılmalıdır?

- A) orijinal
- B) sıra dışı
- C) güç gerektiren
- D) zevkli

11. I. Doktorun yememi tavsiye ettiği meyvelerin başında elma geliyor.
 II. Yavru keçi, sürüye yetişmek için kestirme yoldan gitmeye karar vermiş.
 III. Müzeye getirilen vazo, Şanlıurfa'da yapılan kazıda çıkarılan eşyalardanmış.
 IV. Dedemin yatmadan önce okuduğu masal, kitapta ki en son masaldı.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde genelden özele anlatım söz konusudur?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV

12. Aşağıdaki dizelerin hangisinde, ikileme ya da pekiştirmeli sözcük kullanılmamıştır?

- A) Bir ana gülümserken yorgun ve güzel
Orada bir çocuk doğar sınırsız dünyamıza
- B) Yağmurlar yağmıyor mu inceden ince
Rüzgârlar esmiyor mu serince
- C) Bir buğday tanesine dört elle sarılıyor
Uyuşuk tembellere bakıp da darılıyor
- D) Çocuklar sapsarı saçlarıyla gülümser
Geleceği görür çünkü onlar

13.

Her gün öğleden sonra okuldan dönerlerken çocuklar gidip devin bahçesinde oynarlardı. Yumuşacık yeşil çimenleri olan büyük, güzel bir bahçeydi. Çimenlerin şurasında burasında gökyüzündeki yıldızlar gibi güzel çiçekler ve bahar gelince pembe ve inci rengi nazlı çiçekler açan, güz gelince bereketli meyveler veren on iki tane şeftali ağacı vardı. Ağaca konan kuşlar öyle tatlı ötüyorlardı ki çocuklar oyunlarını yarıda bırakıp onları dinliyorlardı. Birbirlerine, "Ne kadar mutluyuz burada!" diye sesleniyorlardı.

Bu metinde aşağıdakilerden hangisinin örneği yoktur?

- A) Kişileştirme söz sanatının
- B) Mecaz anlamlı sözcüğün
- C) Abartma söz sanatının
- D) Aynı kavram alanına giren sözcüklerin

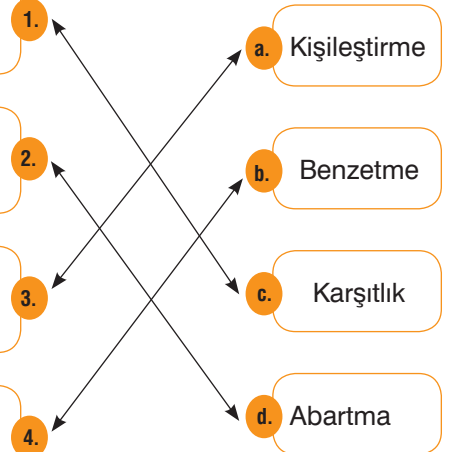
14.

1. Irmağın bu tarafında balık kum gibi kaynıyor, ağları buraya atalım.

2. Orhan gibi iyi bir tamirci olmak için elli fırın ekmek yemen gerekiyor.

3. Mutlu başlayan kampımız, yağmur yüzünden hüzünlü bitti.

4. Erik ağacı, dallarına düşen yağmur damlalarını heyecanla karşılıyordu.

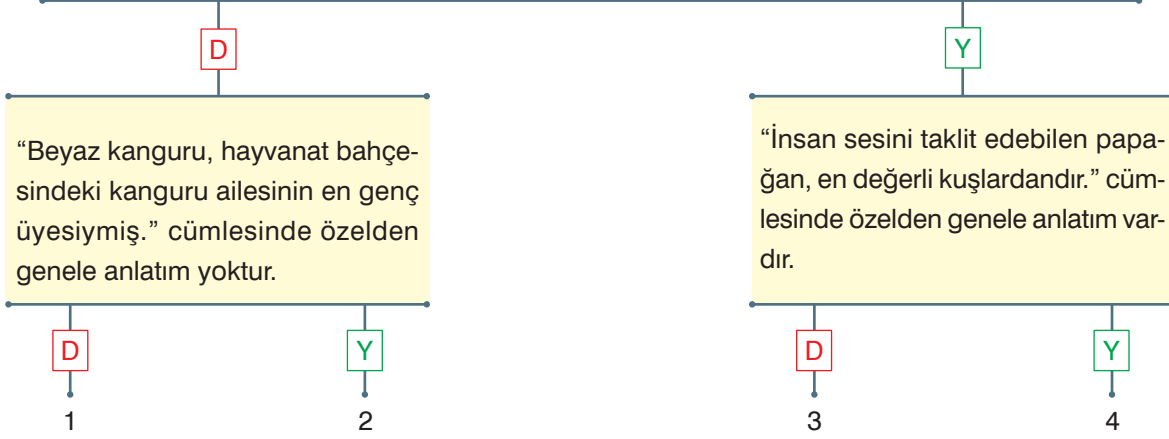
Yukarıda numaralanmış cümlelerle söz sanatları eşleştirilmiştir.

Bu eşleştirmelerden hangisi doğrudur?

- A) 1-c
- B) 2-d
- C) 3-a
- D) 4-b

15.

“Taç giyme töreninin yapılacağı günden önceki akşam, genç kral, tek başına sarayın en yüksekteki odasında oturuyordu.” cümlesinde genelden özele bir anlatım yapılmıştır.

Yukarıda verilen bilgiler doğru-yanlış olarak değerlendirilirse hangi çıkışa ulaşılır?

A) 1

B) 2

C) 3

D) 4

16.

Genç balıkçı her akşam denize açılıp ağ atardı. Rüzgâr karadan estiğinde hiçbir şey tutamaz, çok şanslıysa pek az bir şeyler yakalardı. Çünkü karadan esen rüzgâr şiddetliydi, uğursuzdu ve hoyrat dalgalar karşıları onu. Ama rüzgâr denizden karaya estiği zaman, balıklar derin sulardan yüzerek gelip ağına takılır, o da balıkları pazara götürüp satardı. Bir akşam, ağ o kadar ağırdı ki kayığa güçlükle çekebildi. Kendi kendine “Denizde yüzen bütün balıkları tutmuş olmalıyım.” diye söylendi.

Bu metindeki sözcüklerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Denizcilikle ilgili terim anlamlı sözcük vardır.
- B) “Açılmak” sözcüğü “kıydan uzaklaşmak” anlamında kullanılmıştır.
- C) “Talihli” sözcüğünün eş anlamlısına yer verilmiştir.
- D) “Takılmak” sözcüğü mecaz anlamıyla kullanılmıştır.

17.

%10

Bir yere çokça
bir şey yığmak,
taşımak

%25

Saçmak,
serpmek

%30

Üstünde bu-
lunan bir şe-
yi düşürmek

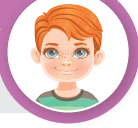
%35

Bir şeyi yok
etmek için
atmak

Bu grafikte “dökmek” sözcüğünün bazı anlamları ve bir okulda “dökmek” sözcüğünü bu anlamlarda kullananların oranı verilmiştir. Aşağıda bazı öğrenciler “dökmek” sözcüğünü farklı cümlelerde kullanmıştır.

Sinan

Yolun kenarında yapraklarını dökmüş
iki söğüt ağacı vardı.

Melek

İki ülke savaş ihtimaline karşı sınırları-
na asker dökmüştü.

Sare

Balıkçılar, satılmayan hamsileri deni-
ze döktüler.

Hasan

Çiçeklere su verdikten sonra tavukla-
ra yem döktü.

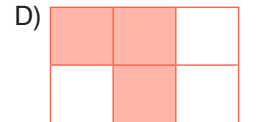
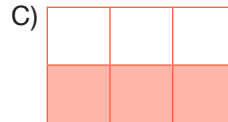
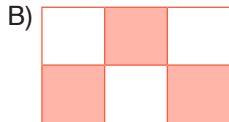
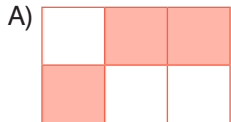
Verilen bilgilere göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Sinan'ın cümlesi %30'luk dilime girmektedir.
- B) Melek'le Sare'nin cümlelerinin toplamı %50'den fazla bir orana sahiptir.
- C) Sare'nin cümlesi en yüksek orana sahiptir.
- D) Hasan'ın cümlesi %25'lik dilime girmektedir.

18. Bir bilim, sanat veya meslek dalına ait olan sözcükler terim anlama sahiptir.

Basket	Fay	Hava
Araba	Konser	Saat

Yukarıdaki tabloda yer alan sözcüklerden terim anlama sahip olanlar tarandığında tablonun görünümü aşağıdakilerden hangisi gibi olur?

Etkinlik - 1

Eşleştirme

Aşağıda verilen deyimlerle açıklamaları eşleştiriniz.

1. Birine koruması için sığınmak veya yardım etmesi için yalvarmak	a. Göğsü kabarmak
2. Geçersiz birtakım nedenler ileri sürerek istenilen işi yapmaktan kaçınmak	b. Ocağına düşmek
3. Kötülük yapmak için fırsat beklemek, hıncını gösterir bir durum almak	c. İpe un sermek
4. Övünç duymak, iftihar etmek	d. Fikir yürütmek
5. Bir konu üzerine düşüncesini söylemek	e. Diş bilemek
6. Çok tatlı konuşmak	f. Hayata küsmek
7. Kötümser olmak, yaşama isteğini yitirmek	g. Ağzından bal damlamak

Etkinlik - 2

Doğru [✓] - Yanlış [✗]

Aşağıda verilen bilgiler doğru ise (✓), yanlış ise (✗) olarak işaretleyiniz.

1. “Kulağına küpe olmak”, “başa gelen bir durumdan alınan dersi unutmamak” anlamında bir deyimdir.	[]
2. “Bir işi yapacağını kesinlikle bildirmek” anlamına gelen deyim, “söz vermek”tir.	[]
3. “Kan beynine sıçramak” deyimini “çok sinirlenmek, hiddetlenmek” anlamını ifade eder.	[]
4. “Buluttan nem kapmak” deyimini çok alıngan insanlar için kullanılır.	[]
5. “Saçını süpürge etmek” deyimini, “sakalını süpürge etmek” şeklinde de söylenebilir.	[]
6. “Birini veya bir şeyi aşırı derecede övmek anlamında “göklere çıkarmak” deyimini kullanılır.	[]
7. “Mangalda kül bırakmamak” deyimini çok cesur insanlar için kullanılır.	[]

ATASÖZLERİ

- Uzun gözlem ve deneyimler sonucu oluşmuş, öğüt veren, söyleyeni belli olmayan özlü sözlerle **atasözü** denir. Atasözlerinin başlıca özellikleri şunlardır:
- Söyleyeni belli değildir, yani anonimdir.
 - **Huylu huyundan vazgeçmez:** Bir huy edinmiş olan kişiyi bu huyundan vazgeçirmek imkânsızdır.
- Atasözleri öğüt verir, yol gösterir.
 - **İşini kış tut, yaz çıkarsa bahtına:** Başladığın bir işte her zaman güçlüklerle karşılaşacağını varsay ki sonunda hayal kırıklığına uğramayasın, iyi sonuçlar alındığında sevinesin.

Bin bilsen de bir bilene danış.

- Atasözleri kalıplaşmış sözlerdir. Sözcükleri eş anlamlıları dahi olsa başka sözcüklerle değiştirilemez.
 - Bakarsan bağ, bakmazsan dağ olur. (Doğru)
 - Bakarsan bağ, bakmazsan çöl olur. (Yanlış)
- Atasözlerinin birçoğu mecaz anlama sahiptir. Bazı atasözleri ise gerçek anlamlıdır.
 - **“Ateş düştüğü yeri yakar.”** atasözü mecaz anlama sahiptir. Bu atasözü “Bir acıyı onu çekenden başkası tam anlayamaz veya aynı ölçüde üzülemez.” anlamına gelmektedir.
 - **“Can çıkmayınca huy çıkmaz.”** atasözü gerçek anlamlıdır. Bu atasözü “İnsanı alışkanlıklarından, huylarından vazgeçirmek mümkün değildir.” anlamına gelir.

VİP

- Atasözlerinin bazıları yakın ya da eş anlamlıdır.
 - Birlikten kuvvet doğar.
 - Bir elin nesi var, iki elin sesi var.
 - Yukarıdaki atasözleri aynı anlama sahiptir. Bu atasözleri **“birlik olmak, beraber hareket etmek”** anlamına gelmektedir.
- Atasözleri kısa ve özlüdür. Az sözle çok şey anlatır.
 - **Lafla peynir gemisi yürümez:** Şöyle yaparım, böyle yaparım demekle yapılması gereken iş yapılmaz.
 - **Serçeden korkan darı ekmez:** Tehlikeleri gözde büyüterek işe girişmekte çekingen davrananlar amaçlarına ulaşamazlar.

Meyveli ağacı taşlarlar.

- Bazı atasözleri gelenek ve göreneklere yansır.
 - **Misafir umduğunu değil, bulduğunu yer:** Konuk, ev sahibinin kendisine çok şeyler ikram etmesini bekleyebilir ama ev sahibi ancak evinde olanları ikram edebilir.
- Bazı atasözleri bir inanışı ifade eder.
 - **Akacak kan damarda durmaz:** Kişi, alın yazısında olanla kesinlikle karşılaşır.

VİPNOT

Atasözleri ile deyimler arasında bazı farklar vardır:

- Atasözleri deyimlere göre daha uzundur.
- Deyimler genellikle “-mak /-mek” ekleriyle biter, atasözleri bu eklerle bitmez.
- Atasözleri cümledir, deyimlerin pek çoğu cümle değildir.

Soru | 2

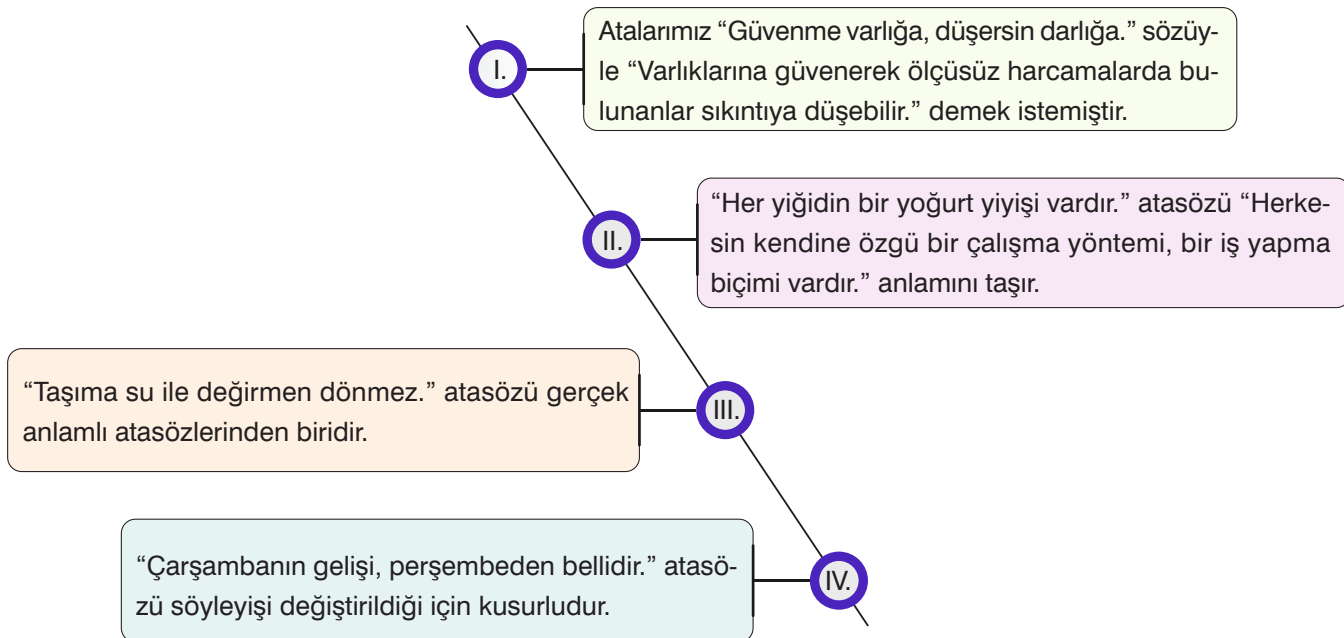
- Ne ekersen onu biçersin.
- Demir tavında dövülür.
- Kara haber tez duyulur.

Aşağıdakilerden hangisi bu atasözlerinden herhangi birinin anlamı değildir?

- A) Her iş zamanında ve uygun durumda yapılır.
B) Ölüm gibi kötü haber çabuk yayılır.
C) Nasıl davranırsan öyle karşılık görürsün.
D) Yakınlarımız; kusurlarımızı, eksikliklerimizi bize çekinmeden söylerler.

Cözüm

Soru | 3

Numaralanmış bölümlerin hangisinde verilen bilgi yanlıştır?

- A) I B) II C) III D) IV

Cözüm

Etkinlik - 3

Eşleştirme

Aşağıdaki atasözleriyle konularını eşleştiriniz.

Baş başa vermeyince taş yerinden kalkmaz.

1

Damlaya damlaya göl olur.

2

İşleyen demir ısıldar.

3

Kır atın yanında duran ya huyundan ya suyundan...

4

Sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek yer.

5

Aza kanaat etmeyen çoğu bulamaz.

6

a Tasarruf

b Çalışmak

c Birlik, beraberlik

d Tokgözlülük

e Tedbirli olmak

f Etkilenme

Etkinlik - 4

Doğru [D] - Yanlış [Y]

Aşağıdaki atasözlerinin anlamları doğruysa kutucuğa “D”, yanlışsa “Y” yazınız.

Doğru (D) Yanlış (Y)

1.

Akıl akıldan üstündür: Bir kimsenin aklına gelmeyen bir çare, başka birinin aklına gelebilir.

2.

Davulun sesi uzaktan hoş gelir: İşin içinde olmayanlar o işi kolay veya kârlı sanırlar.

3.

Her horoz kendi çöplüğünde öter: Kullanılan, işe yarayan değersiz şey, saklanan ve kullanılmayan çok değerli şeyden daha iyidir.

4.

Parayı veren düdüğü çalar: Para harcadığında insan istediğini elde edebilir.

5.

Yalancının evi yanmış, kimse inanmamış: Yalan söylemeyi huy edinen kimsenin sözlerine, gerçeği söylediği zaman bile inanılmaz.

6.

Tarlada izi olmayanın harmanda yüzü olmaz: Bir insan bir şeyi ne kadar iyi bilirse bilsin, gene de onu kendisinden daha iyi bilen bulunabilir.

1. Atasözü geçmişten günümüze gelen, uzun deneyimlerden yararlanarak kısa ve özlü öğütler veren sözlerdir. Atasözleri, toplum tarafından benimsenerek ortak kullanılan kalıplaşmış sözlerdir.

Buna göre aşağıda söylenen cümlelerden hangisi atasözü değildir?

A) Alparslan

Acele işe şeytan karışır.

B)

Sümeyra

Söz gümüşse sükût altındır.

C)

Rıdvan

El elin eşeğini türkü çağırarak arar.

D)

Hacer

Bilimden gidilmeyen yolun sonu karanlıktır.

2. İki cambaz bir ipte oynamaz.

Bu atasözünün açıklaması aşağıdakilerin hangisinde verilmiştir?

- A) Kurnazlıkta eşit olan iki kimse birbirlerini aldatamaz..
- B) İnsan, uzmanlığının gereği ne ise onu yapmalıdır.
- C) Karışanı çok olan işlerden sonuç güç alınır.
- D) Toplu veya beraber davranmak daha büyük güç sağlar.

- 3.

- I Gazetede ki haberi okuyunca taş kesildi, ne diyeceğini bilemedi.
- II Sonunda maskesi düştü, gerçek niyeti ortaya çıktı.
- III Karşı komşumuz, hafta sonralı müzik kursuna gidiyor.
- IV El ayak çekilmiş, ortalarda kimsecikler kalmamıştı.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde deyim kullanılmamıştır?

A) I

B) II

C) III

D) IV

VİP

- 4.

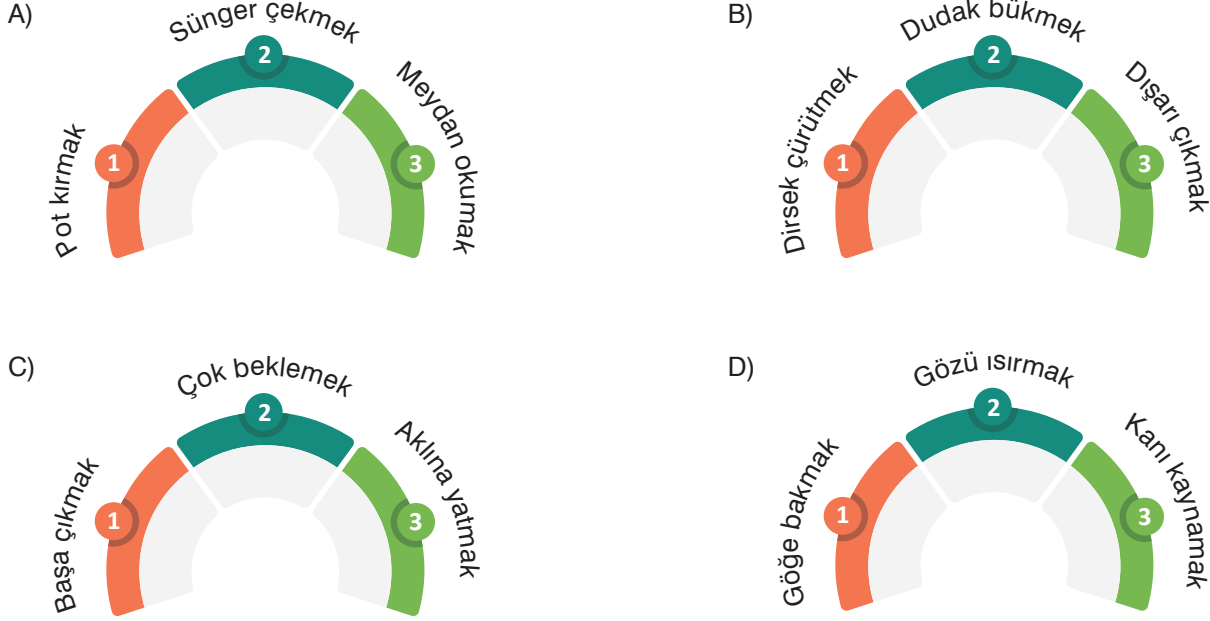
Eskimiş fikirler paslanmış çivilere benzer, söküp atmak çok güçtür.
(Cenap Şahabettin)

Bu özdeyişle vurgulanmak istenen düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yeni fikirlerin toplum tarafından kabul görmesi uzun zaman alabilir.
- B) Eski fikirlerden kurtulmak zordur.
- C) Her şey değişir, fikirler bile.
- D) Fikir üretmek için bilgi sahibi olmak gerekir.

5. Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, kendine özgü bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeklerine deyim denir.

Buna göre aşağıdakilerin hangisinde tüm söz grupları deyimdir?

6. Arkadaşım Mehmet ile sınıf başkanlığı seçiminden önce Ayşe'ye oy verme konusunda konuşup anlaştık. Oylama sonucunda Ayşe sınıf başkanı seçildi.

Aşağıdaki deyimlerden hangisi bu cümlede anlatılan durumu yansıtır?

- A) Ağız değiştirmek B) Ağız laf yapmak C) Ağız birliği etmek D) Ağız kulaklarına varmak

7.

Hiç kimse başarı merdivenine elleri cebinde tırmanmamıştır.

I.

II.

İnsan gençliğinde öğrenir, ihtiyarlığında fark eder ve anlar.

İnsan eğitimle doğmaz ama eğitimle yaşar.

III.

IV.

Dedikodu, basit ruhlu insanların eğlencesidir.

Numaralanmış özdeyişlerden (vecize) hangisinin konusu "tecrübe"dir?

- A) I B) II C) III D) IV

ÜNİTE TARAMA TESTİ

Deyimler, Atasözleri, Özdeyişler

1. Aşağıdaki çizgi romanda Hikmet Dede ile Bilge arasında geçen diyaloga yer verilmiştir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi bu çizgi romanda geçen deyimlerden herhangi birinin anlamıdır?

- A) Bir şeyi yapmayı düşünmek, tasarlamak
- B) Düşüncesizce ve hesapsızca harcamak, bol bol harcadığı tüketmek
- C) Çok sevinmek, sevinci gözlerinden ve yüzünden anlaşılır olmak
- D) Daha önce toplumda önemli bir yeri veya özel bir değeri yokken artık kendisine önem ve değer verilmek

2. Aç tavuk kendini buğday ambarında sanır.

Bu atasözünün açıklaması aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İnsanlar çalışıp çabalayarak maddi birikim yapar. Bu birikim, sıkıntılı ve zor günler içindir.
B) Bakılıp onarılan şeylerden yararlanılır, bakımsız bırakılmalardan bir yarar elde edilemez.
C) Yoksul kimse, ihtiyaç duyduğu şeylerin hasretini çeker; sahip olmadıklarını elde etme yolunda olmayacak hayaller kurar.
D) Bir kimsenin kişiliği, nasıl biri olduğu yaşadığı veya çalıştığı yerlerin temizliğinden, düzeninden anlaşılır.

3. Sözlükle aranızın iyi olması, yazınızın güzelliği için önemlidir. Unutmayın, az sözle çok şey anlatmak daha önemlidir. Bunu yapabilmek için Türkçeyi iyi bilmelisiniz. Atasözleri ve deyimleri de ne kadar iyi bilerseniz yazınızda onları o kadar iyi kullanırsınız. Kâğıdın ya da klavyenin başına geçerken mangal gibi yüreğiniz olsun. Çekinmeyin, tedirgin olmayın. Bu, ödevleriniz için de serbest yazı yazmak için de geçerli.

Bu metindeki altı çizili deyimde aşağıdaki duygulardan hangisine yer verilmiştir?

- A) Cesaret B) Heyecan C) Mutluluk D) Endişe

4.

I. Nasıl söylerim öldüğünü
Atatürk'üm karşımda
Yatmış uyumuş karlar üstüne
Kalpağı başında

II. Şimdi kâğıdım işte
Yine yapraklarım var
Yükselir yıldızlara
Beni seven çocuklar

III. Karga çok sinirlenmiş
Tepesi atmış birden
Uçup uzağa gitmiş
Uzaklaşmış tilkiden

IV. Anneciğim seni ben
Çiçeklerden, yemişlerden
Sarı saçlı bebeklerden
Canımdan çok severim

Şiirlerden alınan numaralanmış bölümlerin hangisinde deyim kullanılmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV

5. Aşağıdaki öğrencilerden hangisi cümlesinde deyim kullanmamıştır?

A)

Alparslan

Çok anlattım ama sonunda anladım ki boşa nefes tüketmişim.

B)

Sümeyra

Saat on olunca tası tarağı toplayıp otobüslere bindik.

C)

Rıdvan

Köyümüzün tam ortasından geçen dere-nin suyu kurumuş.

D)

Hacer

Boz ayıyı karşımda görünce tüylerim diken diken oldu.

6. Bir durumu, bir duyguyu kısa ve güçlü biçimde anlatan deyimler dilimizin söz varlığı içinde büyük yer tutar. Bu deyimlerden bazıları “ekmek” sözcüğü ile oluşturulmuştur. “Geçimini sağlayacak parayı kazanmak” anlamındaki “ekmeğini eline almak”, “birinin geçim kaynağını tehlikeye düşürmek” anlamındaki “ekmeğiyle oynamak”, “istemediği hâlde birinin işine yarayacak biçimde davranmak” anlamındaki “ekmeğine yağ sürmek” ve “az zamanda çok fazla kazanç elde etmek” anlamındaki “ekmek elden su gölden” deyimleri bunlardan birkaçıdır.

Bu metindeki deyimlerden hangisinin anlamı yanlış verilmiştir?

A) Ekmeğini eline almak

B) Ekmeğiyle oynamak

C) Ekmeğine yağ sürmek

D) Ekmek elden su gölden

7.

1.

Gözlerinin içi gülmek

a.

Olmayacak sebeplerle suç ve suçlu bulma çabasında olmak

2.

Öküzün altında buzağı aramak

b.

Bir düşüncüyü, bir davranışı sonuna kadar sürdürmek, kendi tutumundan şaşmamak

3.

Peynir ekmek gibi

c.

Çok sevindiği yüzünden, gözlerinden belli olmak

4.

Kulaklarının pasını gidermek

d.

Çok tutulan, beğenilen

5.

Ayak diremek

e.

Çoktan beri dinlememişken müzik dinlemek

Numaralanmış deyimler, aşağıdakilerin hangisinde anlamlarıyla doğru eşleştirilmiştir?

A) 1-c, 2-d, 3-a, 4-e, 5-b

B) 1-c, 2-a, 3-d, 4-b, 5-e

C) 1-c, 2-a, 3-e, 4-d, 5-b

D) 1-c, 2-a, 3-d, 4-e, 5-b

8. Söylememen gereken bir şeyi, söylememen gereken bir zamanda, söylememen gereken bir kişiye, söylememen gereken bir biçimde söylediğin oldu mu hiç? Eğer buna benzer bir şey yaptıysan - - - demektir. Bu duruma düşmemek için dikkatli konuşmak, konuşmadan önce düşünmek gerekir.

Bu metinde boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) hop oturup hop kalkmışsın
B) havalara uçmuşsun
C) ağzın kulaklarına varmış
D) pot kırmışsın

9. I. Zenginin malı züğürdün çenesini yorar. → Para kazanmak, hele de kazandığını biriktirmek çok zordur.
II. Şimşek çakmadan gök gürlemez. → Meydana gelmemiş bir olayın yankısı olmaz.
III. Yalnız taş duvar olmaz. → İnsan, tek başına önemli bir işi başaramaz, başkalarıyla ilişki kurmak, iş birliği yapmak zorundadır.
IV. Mum dibine ışık vermez. → Etkili kişi, kendi yakınlarına yardımcı olamaz.

Numaralanmış atasözlerinden hangisinin anlamı yanlış verilmiştir?

- A) I
B) II
C) III
D) IV

10. Aşağıdaki özdeyişlerden hangisi farklı bir konuda söylenmiştir?

- A) Başarı yalnız sözlüklerde çalışmadan önce gelir. (Rod Whitaker)
B) En büyük makam, en büyük hak çalışanlara ait olacaktır. (Atatürk)
C) Bir okul açan, bir hapisane kapatır. (Victor Hugo)
D) Emek harcayan, gelecek kaygısı taşımaz. (Bilal Aریفoğlu)

11. Aşağıdakilerin hangisinde bir bilgi yanlışlığı vardır?

- A) Söyleyeni belli olan özlü sözlere özdeyiş denir.
B) Deyimler cümle şeklinde, atasözleri söz grubu şeklindedir.
C) Atasözleri öğüt verir, yol gösterir.
D) Deyimler genel olarak mecaz anlamlı sözlerdir.

12. Hilal, Türkçe öğretmenin verdiği bir ödev için aşağıdaki metni yazmıştır.

Sabahın erken saatleriydi. Odamı, güneş yerine dışarıda yağan karın beyazlığı aydınlatıyordu. Etraf sessiz sakindi. Mışıl mışıl uyuyordum. Fakat bu uykuyu kâbusa çeviren bir şey vardı. Neydi o? Kedim Mırmır'ın dırdırıydı.

Öğretmen, metni okuduktan sonra Hilal'e şu önerilerde bulunmuştur:

- I. Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, kendine özgü bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz gruplarını kullanabilirsin.
- II. Uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş, öğüt verici nitelikte sözleri kullanabilirsin.
- III. Bir düşüncüyü, bir duyguyu, bir ilkeyi kısa ve kesin bir biçimde anlatan, kim tarafından söylendiği bilinen özlü söz kullanabilirsin.

Hilal, yazdığı metni bu öneriler doğrultusunda değiştirerek aşağıdaki metni oluşturmuştur.

Sabahın erken saatleriydi. Odamı, güneş yerine dışarıda yağan karın beyazlığı aydınlatıyordu. Etraf sessiz sakindi, dışarıda in cin top oynuyordu. Bense yatağımda mışıl mışıl uyuyordum. Fakat bu uykuyu kâbusa çeviren bir şey vardı. Neydi o? Kedim Mırmır'ın çenesi düşmüş, ha bire mırıldanıyordu.

Bu bilgilere göre Hilal, değiştirdiği metinde öğretmenin önerilerinden hangilerini uygulamıştır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) I ve III

13. Hakan; kulak kabartmış, durakta bekleyen iki yolcunun konuşmasını dinliyordu.

Altı çizili deyim bu cümleye kattığı anlam aşağıdakilerin hangisinde vardır?

- A) Yaşlı kadın belli etmemeye çalışıyor, işçilerin konuşmasını dinliyordu.
- B) Salondakiler beni dikkatle dinleyip not aldılar.
- C) Ders çalışırken müzik dinlemek dikkatini dağıtıyordu.
- D) Çok anlattım ama bir türlü ikna edemedim.

VİP

5. Sınıf

14. Gemi limanda güvendedir ama gemiler limanda beklemeleri için yapılmaz.

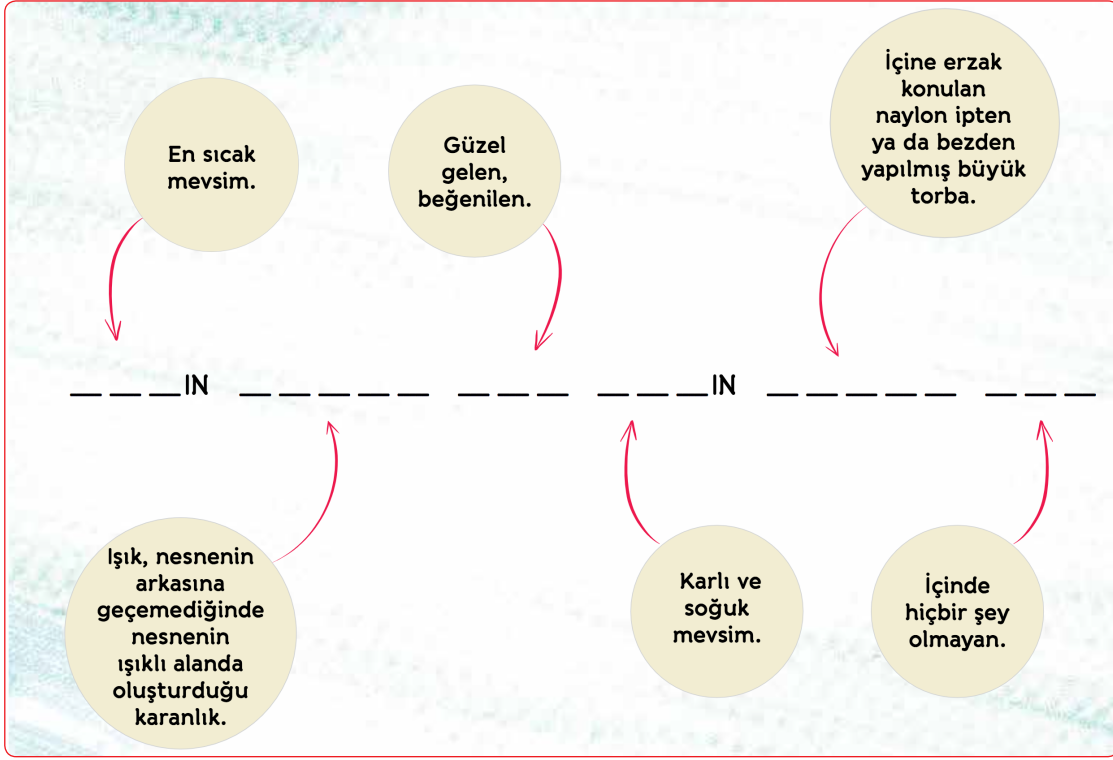
(William Shedd)

Bu özdeyişin konusu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Gerçekçi olmak
- B) Risk almak
- C) Her türlü tehlikeden korunmak
- D) Hedef belirlemek

15. Aşağıdaki görselde bir atasözünü oluşturan sözcüklerin sözlük anlamları verilmiştir.

Buna göre, görselde anlamı verilen sözcükler boş bırakılan yerlere yazıldığında oluşacak atasözünün anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ağustos ayının ortalarında yaz sıcakları azalır, serinlik başlar.
- B) Günler birbirinden çok farklı olmadığı hâlde hava yavaş yavaş ısınarak yaz, aynı biçimde yavaş yavaş soğuyarak kış olur.
- C) Yazın keyifli yerlerde tembel tembel oturan, kışın yiyecek bulamaz.
- D) İyi bir iş yapılmaya çalışılırken karşılaşılan sıkıntılara herkes kolay kolay katlanamaz.

16. • Gün doğmadan neler doğar.

- Açık yaraya tuz ekilmez.
- Dağ başı dumansız olmaz.
- Demir tavında dövülür.

Aşağıdakilerden hangisi, bu atasözlerindeki altı çizili sözcüklerin karşıladığı anlamlardan biri değildir?

- A) Üzüntü
- B) Umut
- C) Dert
- D) Zahmet

17. Söz gümüşse - - - - .

Bu söz, aşağıdakilerin hangisiyle tamamlanırsa atasözü olur?

- A) sözün güzelini söylemek gerekir
- B) susmak altındır
- C) değerlidir
- D) sükût altındır

18. Aşağıdaki şekillerde numaralanmış bölümlere, çevresindeki deyimlerin çağrıştırdığı en uygun duygu yazılmak istenmektedir.

Buna göre, numaralanmış yerlere getirilecek duygular aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

1	2	3
A) Sevinmek	Öfkelenmek	Endişe etmek
B) Sevinmek	Öfkelenmek	Şaşırarak
C) Sevinmek	Sinirlenmek	Korkmak
D) Mutlu olmak	Kızmak	Hayret etmek

19. I. Bütün işlerim ters gidince şansıma küstüm.

- II. Tezgâhın üstündeki bulaşıkları görünce tepesi attı.

- III. Duygularını, düşüncelerini belli etmez; hiç renk vermezdi.

- IV. Meyveleri iyice yıkadıktan sonra afiyetle yedik.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde deyim kullanılmamıştır?

- A) I B) II C) III D) IV

VİP

20. Eskiden kitap yazmak günümüzdeki kadar kolay değilmiş. Yazarlar, çok zahmetli şartlar altında kalarak bu işin üstesinden gelirmiş. Kurşun kalem değil ki silesin. Klavye değil ki geri al tuşuna basasın. Mürekkep ile yazınca, bir de kâğıt da az olunca dikkatli olmak gerekiyormuş.

Bu metinde kullanılan deyimın anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kabul etmek, kabullenmek
B) Başarmak, becermek
C) Duygu ve düşünceleri kâğıda dökmek
D) İşleri düzenli bir şekilde yapmak

21.

Kitap, bizleri sadece dertlerden sıkıntılardan kurtarmaz aynı zamanda yüzümüze küçük de olsa bir tebessüm kondurur. Kitap okuyup da mutlu olmayan, huzuru bulmayan yok gibidir. En sıkıntılı anlarınızda bir dostu mı ihtiyacınız var, iç huzuru yakalamak mı istiyorsunuz? O zaman hemen bir kitaba sarılın.

Bu metni özetleyen özdeyiş aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Okuduğumuz kitap bir yumruk gibi bizi uyarmıyorsa ne işe yarar? (Franz Kafka)
- B) Kitapları seviyor musunuz, öyleyse hayatınız boyunca mutlu olacaksınız demektir. (Jules Chöre)
- C) Kitabın yaprakları, bizi aydınlığa götüren kanatlar gibidir. (Voltaire)
- D) Okumak bir deva, anlamak bir şifadır. (R. Necdet Evrim)

22.

taş	yetmişinde	garibanın	aş
-----	------------	-----------	----

Bu sözcüklerden herhangi biri aşağıdaki boşluklardan hangisine getirilemez?

- A) Gönülsüz yenen - - - - ya karın ağrıtır ya baş.
- B) Baş başa vermeyince - - - - yerinden kalkmaz.
- C) İnsan yedisinde ne ise - - - - odur.
- D) Zengin malı - - - - çenesini yorar.

23. “Bir insanın nasıl iş yaptığı, çalışkan olup olmadığı sözlerinden değil, ancak yaptığı işten anlaşılır.” anlamında “- - - -”
I

atasözü, “Güç bir duruma düşenlerin bundan kurtulmak için her türlü çareye başvurmaları olağandır.” anlamında “- - - -”
II

atasözü, “Ne kadar ve ne türden mal olursa olsun malın fazlası elden çıkarılmamalıdır çünkü mutlaka bir gün gelir la-zım olur.” anlamında “- - - -” atasözü kullanılır.
III

Bu metinde numaralanmış yerlere aşağıdakilerin hangisinde verilen atasözleri getirilmelidir?

I.	II.	III.
A) Adamın iyisi işbaşında belli olur.	Görünen köy kılavuz istemez.	Evdeki hesap çarşıya uymaz.
B) Adamın iyisi işbaşında belli olur.	Denize düşen yılana sarılır.	El ile gelen düğün bayram.
C) Adamın iyisi işbaşında belli olur.	Denize düşen yılana sarılır.	Fazla mal göz çıkarmaz.
D) Akıl akıldan üstündür.	Gün doğmadan neler doğar.	Ağaç yaş iken eğilir.